EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2025 01 20
COM(2025) 8 final

# KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

## dėl pažangos Europos Sąjungoje kovojant su prekyba žmonėmis (penktoji ataskaita)

{SWD(2025) 4 final}

## 1. ĮVADAS

Prekyba žmonėmis yra nusikaltimas, kuris griauna žmonių gyvenimus, nes prekiaujant žmonėmis žeminamas jų orumas ir jiems neleidžiama naudotis savo laisve ir pagrindinėmis teisėmis. Europolo duomenimis, 55 iš didžiausią grėsmę keliančių nusikaltėlių tinklų, apie kuriuos pranešta, verčiasi prekyba žmonėmis kaip pagrindine (-ėmis) veikla (-omis) arba viena iš jų[1]. Be to, 2024 m. Pasaulinėje prekybos žmonėmis ataskaitoje[2] atskleista, kad 74 proc. prekybos žmonėmis vykdo grupuotės ir tinklai, kurie yra susieti netvirtais verslo pobūdžio nusikalstamais santykiais, arba veikia kaip struktūrinės nusikalstamos organizacijos, o tai rodo, kad pagrindinį vaidmenį prekybos žmonėmis veikloje atlieka organizuotos nusikalstamos grupės. Prekyba žmonėmis taip pat dažnai susijusi su kitais nusikaltimais, pavyzdžiui, prekyba narkotikais, neteisėtu migrantų gabenimu, organizuotais turtiniais nusikaltimais, pinigų plovimu, dokumentų klastojimu.

Be to, prekyba žmonėmis yra antra pagal paplitimą neteisėta ekonominė veikla pasaulyje[3]. Apskaičiuota, kad naudodami priverčiamąjį darbą prekiautojai žmonėmis visame pasaulyje gauna 236 mlrd. USD pelno per metus, t. y. beveik 10 000 USD pelno iš vienos aukos. Aukų išnaudojimas Europoje ir Vidurinėje Azijoje yra pelningiausias – iš vienos aukos gaunama 20 000 USD pelno per metus[4]. Nors **pelnas yra didelis** ir nuo 2014 m. padidėjo 37 proc., **nusikaltėliams kylanti rizika tebėra nedidelė**.

Vienas pagrindinių iššūkių, kurį sukėlė COVID-19 pandemija ir kuris po jos dar labiau paaštrėjo, yra **prekybos žmonėmis persikėlimas į skaitmeninę erdvę**. Vis dar susiduriama su sunkumais **nustatant aukas ir nukreipiant jas** pagalbai ir paramai gauti.

ES kovos su prekyba žmonėmis teisinė sistema įtvirtinta **Kovos su prekyba žmonėmis direktyvoje**[5], kuri buvo iš dalies pakeista **Direktyva (ES) 2024/1712**[6] (toliau – iš dalies pakeista direktyva) ir įsigaliojo **2024 m. liepos 14 d**. Pakeitimais nustatomos griežtesnės kovos su prekyba žmonėmis taisyklės ir valdžios institucijoms suteikiamos stipresnės priemonės tirti prekybos žmonėmis nusikaltimus, ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą dėl jų. Juo nustatomos naujos išnaudojimo formos, o seksualinis išnaudojimas internete tampa sunkinančia aplinkybe. Taip pat numatoma teikti aukoms geresnę paramą, o tai yra vienas iš pagrindinių veiksmų, numatytų **ES kovos su prekyba žmonėmis strategijoje 2021–**

---

[1] Decoding the EU's most threatening criminal networks (liet. Didžiausią grėsmę keliančių ES nusikaltėlių tinklų iššifravimas) |Europol (europa.eu) .

[2] 2024 m. pasaulinė prekybos žmonėmis ataskaita

[3] Daugiau informacijos pateikta 2023 m. Pasauliniame organizuoto nusikalstamumo indekse The Global Organized Crime Index 2023 | Global Initiative.

[4] Daugiau informacijos pateikta Tarptautinės darbo organizacijos leidinyje Profits and poverty: The economics of forced labour (liet. Pelnas ir skurdas. Priverčiamojo darbo ekonomika) | International Labour Organization (ilo.org).

[5] 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, (OJ L 101, 2011 4 15, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/36/oj?eliuri=eli%3Adir%3A2011%3A36%3Aoj&locale=lt)

[6] 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1712, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, (OJ L, 2024/1712, 2024 6 24, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj?eliuri=eli%3Adir%3A2024%3A1712%3Aoj&locale=lt).

**2025 m.**[7] (toliau – strategija), kuri apima visapusišką požiūrį, grindžiamą keturiais ramsčiais[8].

Pagal direktyvos 20 straipsnį, padedant ES kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriui, Komisija kas dvejus metus teikia kovos su prekyba žmonėmis pažangos ataskaitas. Ši ataskaita grindžiama valstybių narių informacija, pateikta per ES nacionalinių koordinatorių ir pranešėjų tinklą, nepriklausomas įstaigas, ES agentūras[9], ES pilietinės visuomenės kovos su prekyba žmonėmis platformos narius, taip pat kitais ES agentūrų, ES institucijų ir tarptautinių organizacijų dokumentais.

Ataskaitoje i) nustatytos pagrindinės tendencijos, ii) išdėstyti pagrindiniai 2021–2024 m. kovos su prekyba žmonėmis veiksmai ir iii) pateikta 2021–2022 m. statistinių duomenų analizė, įtraukta į Komisijos tarnybų darbinį dokumentą[10]. Ataskaitoje naudotus duomenis Eurostatas surinko iš visų valstybių narių per nacionalines statistikos institucijas ir juos galima rasti Eurostato duomenų bazės skiltyje „Nusikaltimų ir baudžiamosios teisenos statistika“[11].

## 2. PREKYBOS ŽMONĖMIS TENDENCIJOS ES

### 2.1. Aukos (lytis, amžius, pilietybė)

2021–2022 m. ataskaitiniu laikotarpiu[12] ES užregistruotos **17 248 prekybos žmonėmis aukos**. Tai yra **20,5 proc. daugiau**, palyginti su 2019–2020 m. laikotarpiu (14 311)[13]. Vien 2022 m. užregistruotų aukų skaičius buvo 10 093, t. y. 41 proc. didesnis nei 2021 m. (7 155) ir didžiausias nuo 2013 m. Tikėtina, kad taip atsitiko dėl didesnio bendro informuotumo apie prekybą žmonėmis. Suderintos tarpžinybinės pastangos valstybėse narėse apsaugoti žmones, bėgančius nuo karinės agresijos prieš Ukrainą, turėjo netikėtą teigiamą poveikį nustatant įvairių tautybių prekybos žmonėmis aukas.

Kaip ir ankstesniais metais, **tikėtina, kad faktinis aukų skaičius yra gerokai didesnis**, nei galima spręsti iš pateiktų duomenų, nes statistiniai duomenys apima tik tas aukas, apie kurias sužino viena iš registruojančių įstaigų, o daug aukų lieka nenustatytos.

Prekyba žmonėmis tebėra nusikaltimas, kuriam būdingas **reikšmingas lyčių aspektas**. 2021–2022 m. 65 proc. visų aukų ES buvo moterys ir mergaitės[14]. Didžioji dauguma seksualinio išnaudojimo aukų (92 proc.) yra moteriškos lyties. 68 proc. iš jų yra moterys,

[7] ES kovos su prekyba žmonėmis strategija 2021–2025 m..

[8] i) prekybą žmonėmis skatinančios paklausos mažinimas, ii) prekiautojų žmonėmis verslo modelio išardymas, iii) aukų apsauga ir įgalėjimas ir iv) tarptautinio bendradarbiavimo skatinimas.

[9] Europos lyčių lygybės institutas (EIGE), Europos Sąjungos didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūra (eu-LISA), Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūra (Eurojustas), Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūra (Europolas), ES pagrindinių teisių agentūra (FRA), Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra (FRONTEX), ES prieglobsčio agentūra (EUAA), Europos darbo institucija (EDI).

[10] SWD(2025)4

[11] Nuo 2021 m. duomenis kasmet renka Eurostatas.

[12] Pastaba. Skaičiai buvo pakoreguoti, kad atspindėtų tik žinomas duomenų rinkinio vertes, išskyrus įverčius ar nežinomus duomenis. Šiuo koregavimu užtikrinamas pateiktų duomenų tikslumas ir patikimumas. Bet kokie ankstesnių ataskaitų ir dabartinių duomenų neatitikimai atsiranda dėl šio tobulinimo proceso.

[13] 2022 m. nustatytų aukų skaičius padidėjo 25 proc., palyginti su 2019 m. pasauliniu lygmeniu.

[14] Tokia pati tendencija visame pasaulyje – moterys ir mergaitės sudaro didžiąją prekybos žmonėmis aukų dalį, t. y. 61 proc. 2022 m. nustatytų aukų.

o 24 proc. – mergaitės. Vyrai sudaro daugumą aukų, kurios parduodamos išnaudojimo darbe tikslais (70 proc.).

**46 proc. registruotų aukų buvo ES piliečiai, o 54 proc. – trečiųjų šalių piliečiai.** Tai pokytis, palyginti su 2019–2020 m., kai dauguma registruotų aukų buvo ES piliečiai (55 proc. ES piliečių). Pagrindinės penkios ES šalys pagal prekybos žmonėmis aukų pilietybę, vertinant skaičiais, buvo Rumunija, Prancūzija, Vengrija, Bulgarija ir Vokietija. Penkios pagrindinės ES nepriklausančios šalys pagal prekybos žmonėmis aukų pilietybę buvo Nigerija, Ukraina, Marokas, Kolumbija ir Kinija. 34 proc. visų aukų buvo šalies, kurioje jos buvo registruotos, piliečiai (prekyba šalies viduje). Beveik visos aukos Bulgarijoje, Rumunijoje, Vengrijoje, Slovakijoje ir Latvijoje buvo šių šalių piliečiai.

### 2.2. Prekyba žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais

Prekyba žmonėmis **seksualinio išnaudojimo** tikslais 2021–2022 m. ir toliau buvo **labiausiai paplitusi išnaudojimo forma** ES (49 proc. aukų), nors matoma jos aukų skaičiaus mažėjimo (nuo 51 proc.) tendencija.

Dažniausias jaunų moterų ir mergaičių verbavimo seksualiniam išnaudojimui metodas ir toliau buvo viliotojo taktika[15]. Prekiautojai žmonėmis dažnai užmezga romantinius santykius internete, sukuria emocinę priklausomybę ir privilioja aukas išnaudojimo tikslais. Dauguma valstybių narių ir Europolas patvirtino, kad pagrindinį vaidmenį verbuojant žmones seksualinio išnaudojimo tikslais atliko socialinė žiniasklaida, visų pirma pažinčių programėlės, eskorto ir suaugusiesiems skirtos interneto svetainės.

Aukos taip pat verbuojamos iš ES nepriklausančių šalių tariamai dėl darbo veiklos, o atvykusios yra priverstos užsiimti prostitucija. Pavyzdžiui, prekyba kinų moterimis seksualinio išnaudojimo tikslais buvo organizuojama per kai kuriose ES šalyse ir Kinijoje veikiančius decentralizuotus skambučių centrus. Skambučių centrai visose šalyse veikia kaip aukų internetinės reklamos valdymo centrai, nustatantys seksualinių paslaugų teikimo laiką ir vietą bei kainas ir pervedantys pinigus nariams, atsakingiems už neteisėtų pajamų plovimą[16].

Palyginti su ankstesniu ataskaitiniu laikotarpiu, padaugėjo valstybių narių, kuriose pranešta apie Lotynų Amerikos moterų ir translyčių asmenų, tampančių prekybos žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais aukomis, skaičiaus padidėjimą[17]. Europolo duomenimis, aukos iš Lotynų Amerikos atvyksta į ES iš skirtingų atvykimo punktų, kartais pasinaudodamos vizų režimo liberalizavimo tvarka, o paskui perkeliamos į vietas, kuriose vykdomas išnaudojimas. Pavyzdžiui, Lenkijoje iš 2022 m. statistinių duomenų matyti, kad nustatytų prekybos žmonėmis aukų iš Lotynų Amerikos (daugiausia iš Kolumbijos, Gvatemalos, Venesuelos, Meksikos ir Peru) padaugėjo 476 proc., palyginti su 2021 m. Daugelyje valstybių narių[18] taip pat yra seksualinio išnaudojimo aukų, kilusių iš Užsacharo Afrikos, pavyzdžiui, Nigerijos, Kongo Demokratinės Respublikos, Kamerūno, Somalio, Dramblio Kaulo Kranto ir Kenijos.

[15] Vengrija, Vokietija, Belgija, Austrija, Graikija, Bulgarija, Eurojustas, Europolas, EMPACT.
[16] Daugiau informacijos pateikta dokumente First forensic sprint at Europol to speed up human trafficking investigations | Europol (europa.eu) .
[17] Estija, Belgija, Prancūzija, Graikija, Airija, Nyderlandai, Portugalija, Lenkija, Malta, Ispanija ir Europolas.
[18] Austrija, Graikija, Airija, Latvija, Italija, Portugalija, Švedija, Malta, Danija.

### 2.3. Prekyba žmonėmis išnaudojimo darbe tikslais

2021–2022 m. prekyba žmonėmis **išnaudojimo darbe** tikslais išliko **antra pagal paplitimą** prekybos žmonėmis forma ES (37 proc. aukų). Tai yra pagrindinė išnaudojimo forma keturiose valstybėse narėse[19]. 2021–2022 m. išnaudojimo darbe aukų skaičius **padidėjo 51 proc.** (5 940), palyginti su ankstesniu laikotarpiu (3 940)[20]. 2022 m. seksualinio išnaudojimo ir išnaudojimo darbe aukos sudarė vienodas dalis (41 proc.). Dauguma aukų yra vyrai (70 proc.). Palyginti su ankstesniu laikotarpiu, 2021–2022 m. ES užregistruota beveik tokia pati aukų iš ES (46 proc.) ir iš ES nepriklausančių šalių (54 proc.) dalis[21].

Daugelis valstybių narių ir Europolas pabrėžė, kad įdarbinimas vykdomas internete, pateikiant apgaulingus darbo skelbimus. Vokietija pastebėjo, kad verbuojant aukas išnaudojimo darbe tikslais taip pat naudojama viliotojo taktika.

Sektoriai, kuriuose yra didelė išnaudojimo rizika, be kita ko, yra statybos, žemės ūkio, miškininkystės, maisto perdirbimo, konvejerinės gamybos, svetingumo paslaugų, mažmeninės prekybos, automobilių valymo, grožio ir valymo paslaugų, transporto ir namų ūkio tvarkymo paslaugų sektoriai[22]. Nauji besiformuojantys sektoriai yra, pavyzdžiui, namų priežiūros ir slaugos paslaugų bei siuntinių pristatymo sektoriai. Portugalijoje ir Belgijoje futbolo sektorius tapo specialia išnaudojimo sritimi[23]. Jauni futbolo žaidėjai buvo privilioti pažadais dėl sutarties, tobulėjimo galimybių ir ateities perspektyvų futbolo karjeroje. Jie gavo labai mažą darbo užmokestį arba jo visai negavo, buvo priversti dirbti ir liko nesaugioje padėtyje, nes iš jų buvo paimti pasai ir jiems nebuvo leista išeiti iš patalpų[24].

Statybos, maisto perdirbimo ir transporto sektoriuose veikia didelės ir vidutinės įmonės ir išnaudojimas gali lemti didelį aukų skaičių, o grožio, svetingumo ir automobilių plovimo paslaugas dažnai teikia mažos ir labai mažos įmonės bei šeimos įmonės, kuriose aukų mažiau. Didelį aukų skaičių ataskaitiniu laikotarpiu taip pat lėmė tam tikri didelio atgarsio sulaukę tyrimai, kurių rezultatas – didelis galimų aukų skaičius, visų pirma Belgijoje tarptautinės chemijos bendrovės[25] statybvietėje ir Vokietijoje gėrimų logistikos sektoriuje, kuriame išgelbėtos 555 galimos aukos[26].

Aukų pilietybė ir profilis labai priklauso nuo išnaudojimo sektoriaus. Darbuotojai vyrai iš Azijos[27], Šiaurės Afrikos[28] ir Rytų Europos[29] paprastai dirba statybvietėse ir žemės ūkyje, o Rytų europiečiai (Baltarusijos, Ukrainos, Lenkijos piliečiai) dirba transporto sektoriuje. Vietnamo ir Tailando moterys išnaudojamos grožio ir manikiūro salonuose, o Indijos ir kai

[19] Belgijoje, Latvijoje, Liuksemburge ir Portugalijoje.
[20] Pasauliniu lygmeniu 2019–2022 m. nustatytų prekybos žmonėmis priverčiamojo darbo tikslais aukų skaičius padidėjo 47 proc.
[21] 5 proc. užregistruotų prekybos žmonėmis išnaudojimo darbe tikslais aukų pilietybė įvardyta kaip „kita“.
[22] Europolas.
[23] El Dourado byla Portugalija ir Corr. Bruxelles francophone, 4 novembre 2019, 69ème ch. (par défaut et appel). Voy. Myria, Rapport annuel Traite et trafic des êtres humains 2020, Derrière des portes closes, pp. 90-91 et le site internet de Myria (jurisprudence), Bruxelles, 27 juin 2022, 11ème ch.
[24] Siekdama sumažinti prekybos žmonėmis mastą, 2022 m. FIFA reformavo žaidėjų perkėlimo sistemą, apimančią elektroninio paso, kuriame pateikiama žaidėjo registracijos istorija nuo dvylikos metų amžiaus, išdavimą.
[25] Rapport annuel d'évaluation 2023 | Traite et trafic des êtres humains (myria.be).
[26] BKA - Bundeslagebilder Menschenhandel - Bundeslagebild Menschenhandel und Ausbeutung 2022.
[27] Bangladešas, Pakistanas, Turkija, Nepalas.
[28] Marokas.
[29] Ukraina, Vengrija, Bulgarija.

kurių Afrikos šalių piliečiai išnaudojami priežiūros namuose sektoriuje. Vaikų darbas ES paprastai naudojamas šeimoje arba šeimos verslo įmonėse. Vaikai išnaudojami svetingumo, žemės ūkio, statybos ar valymo paslaugų sektoriuose. Daugelis vaikų taip pat prižiūri namuose savo senus ar sergančius šeimos narius[30].

Valstybės narės nurodė konkrečius sezoninių darbuotojų pažeidžiamumo veiksnius[31]. Aukos vežamos į atokias žemės ūkio vietas, kuriose jos gyvena ir dirba, apmokant už būstą, kuris daugeliu atvejų yra nesaugus ir perpildytas. Jos tampa visiškai priklausomos dėl ribotų ekonominių išteklių ir kalbos žinių trūkumo. Dėl riboto vietų prieinamumo ir atokumo sudėtinga atlikti darbo inspekcijas ir nustatyti aukas[32].

Išnaudojimo atsiradimas nepriklauso nuo įmonių dydžio, pelno ir struktūros. Tyrimai parodė, kad prekiautojai žmonėmis labai gerai išmano sudėtingas verslo struktūras ir specializuojasi įdarbinimo, kelionių organizavimo ir apgyvendinimo paslaugų srityse, tad į jų rankas patenka daugybės žmonių iš beveik visų žemynų tapatybės dokumentai. Prekyba žmonėmis išnaudojimo darbe tikslais dažnai yra susijusi su kitais nusikaltimais, pavyzdžiui, sukčiavimu mokesčių ir socialinės apsaugos srityje, dokumentų klastojimu, šiurkščiais darbo ir socialinės apsaugos teisės aktų pažeidimais. Organizuoti nusikaltėlių tinklai, siekdami kontroliuoti aukas, taip pat naudoja fizinio ar psichologinio pobūdžio grasinimus ir atima iš aukų jų tapatybės dokumentus bei telefonus. Dauguma aukų nekalba priimančiosios šalies kalba, nenori bendradarbiauti su valdžios institucijomis ir gali nebūtinai save laikyti aukomis. Išnaudotojai dažnai priverčia savo aukas atidaryti banko sąskaitas, kurias jie kontroliuoja, kad galėtų naudotis aukų darbo užmokesčiu ir finansais[33].

### 2.4. Prekyba žmonėmis kitų formų išnaudojimo tikslais

Ataskaitiniu laikotarpiu prekybos žmonėmis formos, išskyrus prekybą žmonėmis seksualinio išnaudojimo ir išnaudojimo darbe tikslais, **sudarė 14 proc.** visų aukų[34]. Tokios išnaudojimo formos, be kita ko, yra priverstinė nusikalstama veikla, priverstinis elgetavimas, neteisėtas organų išėmimas ir „kitos“ formos.

Nors 2021–2022 m. **priverstinio nusikalstamumo** aukos sudarė tik 3 proc. visų užregistruotų aukų ES, kai kurios valstybės narės[35] pranešė, kad šios formos išnaudojimo atvejų padaugėjo. Priverstinis nusikalstamumas dažnai susijęs su vagystėmis, smulkiais nusikaltimais, kišenvagyste, vagiliavimu iš parduotuvių ir prekyba narkotikais. Valstybės narės taip pat pranešė apie didėjantį sukčiavimo internete, vykdomo pasitelkiant priverstinio nusikalstamumo aukas, ir sukčiavimo socialinės apsaugos srityje mastą[36]. Jos taip pat pranešė, kad išaugo nusikalstamų grupuočių vykdomo vaikų išnaudojimo kišenvagysčių, plėšimų ir narkotikų kurjerių veiklos tikslais mastas[37]. Nusikalstamos grupės naudoja jaunus pažeidžiamus berniukus (daugiausia migrantų kilmės) narkotikų kurjerio veiklos, darbo kanapių plantacijose, plėšimų ar net šaudymo ir kitų smurtinių veiksmų vykdymo tikslais. 2023 m. spalio mėn. Europolas padėjo Serbijos policijai išardyti nusikalstamą tinklą, susijusį su prekyba vaikais priverstinės santuokos, priverstinio elgetavimo ir priverstinio nusikalstamumo tikslais. Šeima grindžiamų nusikaltimų

[30] Kinderarbeit - Fakten und Forderungen | terre des hommes (tdh.de).
[31] Austrija, Suomija, Airija, Portugalija, Švedija ir Europolas.
[32] Suomija, Švedija, Portugalija, 2022 m. metinė saugumo ataskaita.
[33] Europolas.
[34] 2019–2020 m. kitų formų išnaudojimas sudarė ES 11 proc. prekybos žmonėmis atvejų.
[35] Pavyzdžiui, Belgija, Kroatija, Kipras, Latvija, Ispanija.
[36] Airija ir Slovėnija.
[37] Pavyzdžiui, Estija, Prancūzija.

vykdytojai ir aukos buvo 5–17 metų amžiaus. Tyrime dalyvavo Austrija, Prancūzija ir Vokietija[38].

**Priverstinis elgetavimas** (2 proc.) tebėra keliose valstybėse narėse kaip išnaudojimo forma. Portugalijoje jis buvo trečia pagrindinė išnaudojimo forma. Tarp aukų daugiausia buvo nepilnamečių Rumunijos, Bulgarijos, Slovakijos ir Vengrijos piliečių, įskaitant romų etnines grupes.

Kelios valstybės narės[39] pranešė apie prekybos žmonėmis priverstinių ir fiktyvių santuokų tikslais atvejus, nuo kurių nukenčia etninės mažumos, pavyzdžiui, romai ir migrantų kilmės vaikai (visų pirma mergaitės). Priverstinės santuokos dažnai taip pat yra susijusios su įvairių formų išnaudojimu, pavyzdžiui, seksualiniu išnaudojimu, išnaudojimu darbo tikslais ar priverstiniu elgetavimu[40].

**Išnaudojimu grįsta surogatinė motinystė** yra nauja prekybos žmonėmis forma. Nusikaltėliai išnaudoja pažeidžiamas moteris surogatinės motinystės tikslais. Tarpininkai (pvz., reprodukcinės medicinos klinikos) dalyvauja vykdant organizuotus tarpvalstybinius nusikaltimus siekdami gauti didelį pelną. Graikijos policija išardė organizuotą nusikalstamą grupę, kuri išnaudoja moteris iš Rytų Europos šalių[41] kiaušialąsčių pašalinimo ir surogatinės motinystės paslaugų teikimo tikslais.

Bulgarija, Graikija ir Slovakija pranešė apie įtariamus prekybos žmonėmis **organų išėmimo** tikslais atvejus, kurie taip pat apėmė išnaudojimu grįstą ląstelių, audinių ir kraujo išėmimą kaip neteisėtą prekybą organais. Be to, Graikija laikėsi nuomonės, kad su pagalbiniu apvaisinimu susijusių kiaušialąsčių išėmimas yra organų išėmimas. 2021–2022 m. ši išnaudojimo forma sudarė mažiau nei 1 proc. ES užregistruotų atvejų.

### 2.5. Prekyba vaikais

Prekyba vaikais yra sparčiai besivystanti ir daugialypė prekybos žmonėmis forma, kuri yra sunki žmonių išnaudojimo, smurto prieš vaikus, prievartos prieš vaikus ir vaikų teisių pažeidimų forma. 2021–2022 m. 81 proc. vaikų aukų buvo ES piliečiai (2 401 vaikas) ir 88 proc. iš jų (2 120 vaikų) buvo išnaudojami savo valstybėje narėje. Vaikai aukos sudarė beveik penktadalį (19 proc.) visų ES užregistruotų aukų. 2021–2022 m. vaikų aukų dalis sumažėjo 3 proc., palyginti su 2019–2020 m.[42] Kai kurios valstybės narės nurodo labai mažą vaikų aukų skaičių[43]. Registruotų vaikų aukų skaičiaus mažėjimo tendencija gali būti susijusi su tuo, kad daugėja seksualinio išnaudojimo internete atvejų, kai daug aukų lieka nematomos. Kai kuriose valstybėse narėse vaikai aukos nėra registruojami kaip prekybos žmonėmis aukos, siekiant suteikti jiems visapusiškesnę paramą, teikiamą vaikams. Todėl tikrasis išnaudojimo aukomis tapusių vaikų skaičius vis dar nežinomas ir apie juos gali būti nepakankamai pranešama. Apskritai aukų socialinė ir šeiminė padėtis yra prasta. Jiems būdinga menka savigarba, psichologinės problemos, jie dažnai bando vartoti narkotikus, jiems kyla trumpalaikių ir ilgalaikių fizinių, psichikos, psichologinių ir didelių kitokio

[38] Daugiau informacijos galima rasti pranešime spaudai Human trafficking ring exploiting children halted in Serbia (liet.| Serbijoje sustabdyta vaikus išnaudojusio prekybos žmonėmis žiedo veikla) Europol (europa.eu)

[39] Slovėnija, Slovakija, Ispanija, Kroatija, Latvija, Graikija ir Lietuva.
[40] Graikijoje.
[41] Daugiausia iš Sakartvelo ir Albanijos.
[42] O pasauliniu lygmeniu nustatytų vaikų aukų skaičius 2022 m., palyginti su 2019 m., padidėjo 31 proc.
[43] Belgija, Ispanija, Airija, Austrija.

pobūdžio raidos problemomis. Vaikams, kuriems teikiama stacionarioji ar institucinė globa, kyla ypač didelė prekybos žmonėmis rizika.

Vaikai ES parduodami **visų formų išnaudojimo** tikslais, daugiausia dėl seksualinio išnaudojimo, taip pat priverstinio nusikalstamumo, priverstinio elgetavimo, priverstinės santuokos ir išnaudojimo darbe tikslais[44]. Skaitmenizacija sukėlė nerimą keliantį nepilnamečių prostitucijos atvejų, lemiančių prekybą žmonėmis, skaičiaus didėjimą. Daugeliu atvejų tai yra maži vaikai, kurie labai aktyviai dalyvauja socialiniuose tinkluose ir žaidimų svetainėse ir taip pritraukia prekiautojų žmonėmis dėmesį. Per COVID-19 pandemiją atsirado išnaudojimas siūlant kišenpinigius, kai prekiautojai žmonėmis įtikindavo mergaites internete papildyti savo kišenpinigius verčiantis prostitucija, dėl kurios jos tapdavo seksualinio išnaudojimo aukomis. Vokietijoje šis nusikaltimas taip plačiai paplito, kad teisėsaugos institucijos net suteikė jam specialų pavadinimą[45].

Trocadero byla Prancūzijoje yra pavyzdys, kai pirmosios instancijos teismas priverstinį nusikalstamumą pripažino prekybos žmonėmis tikslu. Septyni prekiautojai žmonėmis iš Alžyro padarė septyniolika nelydimų nepilnamečių priklausomus nuo narkotikų ir privertė juos vykdyti nusikaltimus, įskaitant vagystes, garsioje Paryžiaus Trokadero aikštėje[46].

### 2.6. Prekyba žmonėmis migracijos aplinkybėmis

Ataskaitiniu laikotarpiu ne ES piliečių dalis padidėjo ir jie sudarė didžiąją prekybos žmonėmis aukų dalį. 2021–2022 m. 46 proc. užregistruotų aukų buvo ES piliečiai, o **54 proc. – ne ES piliečiai**. Matome pokytį, palyginti su 2019–2020 m., kai dauguma registruotų aukų buvo ES piliečiai (55 proc. – ES piliečiai ir 45 proc. – trečiųjų šalių piliečiai).

Aukų iš ES nepriklausančių šalių pilietybė ir lytis labai priklauso nuo išnaudojimo formos. Aukos iš Nigerijos, Kamerūno, Kinijos ir Lotynų Amerikos šalių daugiausia yra moterys ir jomis prekiaujama seksualinio išnaudojimo tikslais, o aukos iš Maroko, Bangladešo, Pakistano, Filipinų, Alžyro ir Indijos daugiausia yra vyrai ir jie yra išnaudojami darbe.

Pranešama, kad pastaraisiais metais daug moterų ir mergaičių migrančių iš Afrikos, atvykstančių į Kiprą ir Pietryčių Europos šalis, smurtinės nusikalstamos grupės iš Afrikos priverčia užsiimti prostitucija. Pavyzdžiui, moterys iš Nigerijos, Kongo, Kamerūno ir kitų Afrikos šalių atvyko turėdamos studento vizas į vyriausybės nekontroliuojamą Kipro teritoriją ir buvo priverstos užsiimti prostitucija privačiuose butuose, baruose ir naktiniuose klubuose[47]. Moterys iš Lotynų Amerikos ir Ukrainos teisėtai atvyksta į ES trumpam laikui ir taip pat užsiima prostitucija pagal tariamai teisėtas sutartis, ir dėl to jos dažnai tampa išnaudojamos griežtai stebint ir ribojant jų išėjimą iš patalpų. Prekybos žmonėmis aukos iš Kinijos ir Lotynų Amerikos šalių ne tik tiesiogiai pasiekia paskirties valstybes nares oro transportu, bet ir dažnai atvyksta Vakarų Balkanų maršrutu[48].

Nelydimiems nepilnamečiams kyla ypatingas pavojus tapti prekiautojų žmonėmis aukomis ir jie yra šiuo atžvilgiu ypač pažeidžiami. 2018–2022 m. į Europą atvykstančių nelydimų

[44] Europolas ir EMPACT OV Nr. 2.8.
[45] 2022 Bundeslagebild des Menschenhandels (Bundeskriminalamt).
[46] L'Avis sur la traite à des fins de contrainte à commettre tout crime ou délit (A - 2024-2) (cncdh.fr).
[47] FRONTEX pateikta informacija.
[48] Europolo pateikta informacija.

nepilnamečių skaičius kasmet labai didėjo ir 2022 m. pasiekė 15 928. Šiaurės Afrikos ir Afganistano neteisėto žmonių gabenimo ir prekybos žmonėmis tinklai išnaudoja berniukus iš Afganistano, Maroko, Alžyro ar Tuniso, priversdami juos užsiimti prostitucija ar naudodami prieš juos seksualinį smurtą jiems keliaujant migracijos į ES maršrutu. Išnaudojimas dažnai transliuojamas socialiniuose tinkluose, siekiant už pinigus šantažuoti jų šeimas[49].

## 3. ES IR VALSTYBIŲ NARIŲ KOVOS SU PREKYBA ŽMONĖMIS VEIKSMAI

### 3.1. Visapusiškas požiūris į kovą su prekyba žmonėmis

Ataskaitiniu laikotarpiu **teisinės, finansinės, veiklos ir politikos iniciatyvos**, paskelbtos keturiose ES kovos su prekyba žmonėmis strategijos 2021–2025 m. srityse, buvo gerokai pažengusios, įgyvendinamos arba jau įgyvendintos. Vienas iš prioritetinių ES strategijos veiksmų buvo **Direktyvos 2011/36/ES** vertinimas ir **peržiūra**[50]. Komisija pašalino pagrindinius trūkumus 2022 m. gruodžio 19 d. pateiktame pasiūlyme dėl teisėkūros procedūra priimamo akto[51], kurį teisėkūros institucijos priėmė 2024 m. birželio 13 d. ir kuris įsigaliojo 2024 m. liepos 14 d. Valstybės narės naujas nuostatas turės perkelti į nacionalinę teisę ir įgyvendinti iki 2026 m. liepos 15 d.

Komisija įsteigs **Kovos su prekyba žmonėmis centrą**, kuris veiks kaip bendra platforma, padėsianti valstybėms narėms įgyvendinti iš dalies pakeistą direktyvą ir strategiją, rengti gaires, keistis geriausios praktikos pavyzdžiais ir stiprinti bendradarbiavimą.

Pagal iš dalies pakeistą direktyvą privaloma **rinkti statistinius duomenis ir jais dalytis** su Komisija (Eurostatu). Turint duomenis galima suprasti padėtį ir veiksmus, kurių reikia imtis, ir jais remiamasi rengiant ES ir nacionalinius prioritetus, atspindėtus **nacionalinėse strategijose ir veiksmų planuose**[52], taip pat **gaires, protokolus ir procedūras**[53], kuriais siekiama padėti atitinkamiems suinteresuotiesiems subjektams aptikti, identifikuoti ir apsaugoti aukas. Iš dalies pakeistoje direktyvoje taip pat numatyta nauja valstybių narių prievolė kas penkerius metus priimti ir įgyvendinti **nacionalinį kovos su prekyba žmonėmis veiksmų planą**.

Duomenimis taip pat remiamasi skirstant **finansinius išteklius** kovai su prekyba žmonėmis. Ataskaitiniu laikotarpiu planuojamas finansavimas iš Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo (PMIF)[54] ir Vidaus saugumo fondo (VSF)[55] 2021–2024 m. iš viso

[49] EMPACT 2.8.
[50] SWD/2022/427 *final*.
[51] Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos (COM(2022) 732 *final*).
[52] Rumunija, Prancūzija, Italija, Graikija, Slovėnija, Čekija, Nyderlandai.
[53] Vokietija, Kroatija, Graikija, Italija, Lietuva, Liuksemburgas, Latvija.
[54] PMIF. Su teminės priemonės 2021–2022 m. ir 2023–2023 m. darbo programomis galima susipažinti Migracijos ir vidaus reikalų GD interneto svetainėje: https://home-affairs.ec.europa.eu/funding/asylum-migration-and-integration-funds/asylum-migration-and-integration-fund-2021-2027_en?prefLang=lt&etrans=lt.
[55] VSF. Su teminės priemonės 2021–2022 m. ir 2023–2025 m. darbo programomis galima susipažinti Migracijos ir vidaus reikalų GD interneto svetainėje: https://home-affairs.ec.europa.eu/funding/internal-security-funds/internal-security-fund-2021-2027_en?prefLang=lt&etrans=lt.

sudaro apie 25 mln. EUR[56]. Pavyzdžiui, iš 25 mln. EUR apie 3,8 mln. EUR iš VSF buvo skirta penkiems tarpvalstybiniams veiksmams, kuriais siekiama suardyti nusikalstamą prekiautojų žmonėmis verslo modelį, stiprinant teisėsaugos ir teisminį atsaką į prekybą žmonėmis, visų pirma susijusią su vaikų išnaudojimu ir išnaudojimu darbe[57]. Be to, pavyzdžiui, apie 4 mln. EUR iš PMIF buvo skirta šešiems tarpvalstybiniams projektams, susijusiems su pagalba ir parama prekybos žmonėmis aukoms iš trečiųjų šalių ir jų integracija.

**Operatyviniu** požiūriu kova su prekyba žmonėmis yra visiškai integruota į Europos kovos su nusikalstamumo grėsmėmis daugiadalykę platformą (EMPACT), kuri remia daugiadalykius veiksmus, susijusius su dešimčia kovos su nusikalstamumu prioritetų, kuriuos nustatė Taryba, atsižvelgdama į EMPACT ciklą[58]. Jos tikslas – išardyti nusikaltėlių tinklus, užsiimančius prekyba žmonėmis visų formų išnaudojimo tikslais. 2022–2025 m. laikotarpiu iš viso vykdoma 70 operatyvinių veiksmų, kuriuos remia ES agentūros ir kuriais siekiama įgyvendinti strateginius tikslus, pavyzdžiui, bendri tyrimai, susiję su išnaudojimu darbe ir seksualiniu išnaudojimu, priverstiniu nusikalstamumu, prekyba vaikais, finansiniai tyrimai, susiję su prekyba žmonėmis, taip pat operatyvinės ir strateginės informacijos apie prekybą žmonėmis rinkimas ir keitimasis ja.

Eurojustas padėjo 66 jungtinėms tyrimų grupėms (JTG) tirti prekybos žmonėmis atvejus[59]. Kelios valstybės narės[60] pranešė apie dalyvavimą Eurojusto koordinuojamoje JTG veikloje tiek su ES valstybėmis narėmis, tiek su ES nepriklausančiomis šalimis.

Galiausiai kovojant su prekyba žmonėmis reikia vadovautis **įvairių suinteresuotųjų subjektų suderintu požiūriu**. ES kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriaus[61] vykdomas koordinavimas ES lygmeniu iš dalies pakeistoje direktyvoje[62] sustiprintas, nes joje aiškiai numatytas koordinavimas su nacionaliniais kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriais, nepriklausomomis įstaigomis, ES agentūromis ir atitinkamomis šioje srityje veiklą vykdančiomis pilietinės visuomenės organizacijomis.

Koordinavimo klausimas taip pat sprendžiamas nacionaliniu lygmeniu. Iš dalies pakeistoje direktyvoje nustatyta, kad **nacionalinių kovos su prekyba žmonėmis koordinatorių** funkcija yra privaloma ir jai reikalingi pakankami ištekliai, ir aprašomos jų užduotys[63]. Be to, valstybės narės raginamos įsteigti **nepriklausomas nacionalines įstaigas**, kurios stebėtų kovos su prekyba žmonėmis veiksmų įgyvendinimą ir poveikį. Pavyzdžiui, Vokietija paskyrė Vokietijos žmogaus teisių institutą atlikti nepriklausomo nacionalinio

[56] 25 mln. EUR atitinka tai, kas buvo planuota, tačiau panaudota arba įsipareigota skirti suma gali skirtis. Ši suma apima įvairių rūšių veiksmus, t. y. Sąjungos veiksmus, konkrečius veiksmus ir viešuosius pirkimus.
[57] PMIF ir VSF lėšomis finansuojamų ES dotacijų sąrašas pateikiamas ES finansavimo ir konkursų portalo skiltyje „ES finansuojami projektai“ (europa.eu).
[58] Tarybos išvados dėl ES prioritetų kovos su sunkių formų ir organizuotu nusikalstamumu srityje, skirtų 2022–2025 m. EMPACT, nustatymo, https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8665-2021-INIT/lt/pdf. Taip pat žr. EU Policy Cycle - EMPACT | Europol (europa.eu).
[59] Daugiau informacijos rasite jungtinėms tyrimų grupėms skirtoje Eurojusto svetainės skiltyje Joint investigation teams | Eurojust | European Union Agency for Criminal Justice Cooperation (europa.eu).
[60] Bulgarija, Suomija, Vokietija, Vengrija, Italija, Lietuva, Airija, Malta, Ispanija ir Rumunija, Slovakija ir Slovėnija.
[61] ES kovos su prekyba žmonėmis koordinatorius. Europos Komisija (europa.eu).
[62] Direktyvos (ES) 2024/1712 20 straipsnis.
[63] Direktyvos (ES) 2024/1712 19 straipsnis.

pranešėjo prekybos žmonėmis klausimais vaidmenį, todėl ES yra 16 nacionalinių pranešėjų[64].

## 3.2. Prekybos žmonėmis prevencija

### 3.2.1. Nusikalstamumą skatinančios paklausos mažinimas

Paklausa skatina visų formų pažeidžiamoje padėtyje esančių asmenų išnaudojimą, vykdomą prekiautojams žmonėmis pasinaudojus tokia jų padėtimi. Kelių valstybių narių **teisės aktų pakeitimais** kriminalizuotas naudojimasis seksualinėmis paslaugomis ar bet kokiomis prekybos žmonėmis aukų teikiamomis paslaugomis[65], o kitos valstybės narės diskutavo dėl tokio kriminalizavimo įvedimo.

2022 m. keturios valstybės narės pranešė apie 51 įtariamąjį ir 8 baudžiamojo persekiojimo atvejus, susijusius su naudojimusi aukų paslaugomis. Ataskaitiniu laikotarpiu Kipras pranešė, kad vienas naudotojas buvo nuteistas 3 metų laisvės atėmimo bausme už tai, kad gavo prekybos žmonėmis aukos teikiamas seksualines paslaugas, o Vengrija pranešė apie vieną apkaltinamąjį nuosprendį dėl vaikų išnaudojimo prostitucijos tikslais.

Siekiant parengti nuoseklų politinį atsaką į paklausą, kuria skatinama prekyba žmonėmis, ir toliau stiprinti bei derinti valstybių narių baudžiamosios teisenos pastangas, iš dalies pakeistoje direktyvoje nustatyta, kad valstybės narės privalo **kriminalizuoti sąmoningą naudojimąsi išnaudojamų asmenų teikiamomis paslaugomis**[66]. Iš dalies pakeistos direktyvos konstatuojamosiose dalyse pateikiamos gairės ir išvardijami požymiai, pagal kuriuos žinojimą galima numanyti iš objektyvių faktinių aplinkybių[67]. Direktyva apima visų formų išnaudojimą, kai paslaugą teikia prekybos žmonėmis auka. Tačiau ji netaikoma klientams, perkantiems prekybos žmonėmis aukų pagamintas prekes.

### 3.2.2. Juridiniams asmenims taikomos prevencinės priemonės

ES lygmeniu teisėkūros procedūra buvo priimtos kelios priemonės, kuriomis siekiama spręsti klausimą, susijusį su įmonių, įskaitant interneto platformas, atsakomybe mažinti paklausą ir nustatyti galimus prekybos žmonėmis atvejus savo veikloje ir tiekimo grandinėse.

2022 m. spalio 19 d. priimtas **Skaitmeninių paslaugų aktas**[68] padės nustatyti, stebėti ir šalinti internetinį turinį, susijusį su prekyba žmonėmis[69]. Komisija nurodė labai dideles interneto platformas ir labai dideles paieškos sistemas, įskaitant keturias suaugusiesiems skirtas interneto svetaines[70], kurioms taikomos griežtos prievolės, susijusios su sisteminės rizikos nustatymu, vertinimu ir mažinimu, taip pat skaidrumo priemonės, prieinamos ataskaitų teikimo priemonės ir skundų teikimo mechanizmai. Visos interneto platformos ir paieškos sistemos taip pat turi įdiegti tinkamas priemones, kuriomis užtikrinamas aukštas nepilnamečių privatumo, saugos ir saugumo lygis, ir pranešti apie neteisėtą turinį

[64] Belgija, Čekija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Graikija, Airija, Latvija, Lietuva, Liuksemburgas, Nyderlandai, Portugalija, Rumunija, Slovakija, Ispanija, Švedija.
[65] Vengrija, Vokietija, Nyderlandai.
[66] Direktyvos (ES) 2024/1712 18a straipsnis.
[67] Direktyvos (ES) 2024/1712 27 konstatuojamoji dalis.
[68] 2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas) (OL L 277, 2022 10 27, p. 1, http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj).
[69] Skaitmeninių paslaugų akto 56 konstatuojamoji dalis.
[70] „Pornhub“, „Stripchat“, „Xvideos“ ir „XNXX“.

teisėsaugos institucijoms, jei jos sužino apie įtariamas nusikalstamas veikas. Be to, **iš dalies pakeitus Kovos su prekyba žmonėmis direktyvą**, seksualinis išnaudojimas, įvykdytas arba jam įvykdyti buvo sudarytos sąlygos naudojant informacines ir ryšių technologijas, tapo **sunkinančia aplinkybe**, dėl kurios gali būti taikomos griežtesnės sankcijos, atsižvelgiant į nusikalstamos veikos, įvykdytos naudojant tokias technologijas, išplitimą ir galimą ilgalaikį poveikį aukoms.

2024 m. birželio 13 d. **Direktyva dėl įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo**[71] papildo Direktyvą 2011/36/ES. Joje nustatoma horizontali sistema, kuria siekiama skatinti bendrojoje rinkoje veikiančias įmones ir jų subrangovus prisidėti prie pagarbos žmogaus teisėms ir aplinkai vykdant savo veiklą ir per savo tiekimo grandines. Įmonės, kurioms direktyva taikoma, turi dalyvauti nustatant neigiamą jų veiklos poveikį žmogaus teisėms ir aplinkai, įskaitant prekybą žmonėmis, užkertant jam kelią ir jį švelninant, taip pat atsiskaitant už jį.

2024 m. lapkričio 27 d. priimtas **Reglamentas dėl produktų, pagamintų naudojant priverčiamąjį darbą, uždraudimo Sąjungos rinkoje**[72]. Jis apima vidaus ir importuojamus produktus, pagamintus naudojant priverčiamąjį darbą. Tikimasi, kad reglamente, kuris yra grindžiamas tarptautiniais standartais ir papildo esamas horizontaliąsias ir sektorines ES iniciatyvas, visų pirma išsamaus patikrinimo ir skaidrumo prievoles, draudimas bus derinamas su patikima, rizika grindžiama vykdymo užtikrinimo sistema.

2023 m. spalio mėn. Komisija pristatė ES **kovos su prekyba narkotikais ir organizuotu nusikalstamumu veiksmų gaires**[73], kuriose siūloma 17 operatyvinių veiksmų pagal keturis ramsčius, iš kurių vienas susijęs su nusikalstamumo prevencija. Šiose veiksmų gairėse pirmenybė teikiama nusikalstamų grupių vykdomo jaunimo ir vaikų verbavimo prevencijos priemonių skatinimui, nes nusikaltėlių tinklai, įskaitant prekiautojus narkotikais, išnaudoja pažeidžiamus jaunus žmones ar net vaikus nusikalstamos veiklos, visų pirma prekybos narkotikais, vykdymo tikslais[74]. Nacionaliniu lygmeniu valstybės narės jau ėmėsi priemonių užtikrinti, kad įmonės atliktų išsamų patikrinimą visoje savo tiekimo grandinėje, kad būtų galima nustatyti galimą išnaudojimą darbe ir užkirsti jam kelią[75]. Kai kurios valstybės narės laikėsi EBPO rekomendacijų daugiašalėms įmonėms dėl atsakingo verslo arba jas atnaujino[76] arba į savo nacionalinius kovos su prekyba žmonėmis veiksmų planus įtraukė specialias nuostatas šiuo klausimu[77]. Kai kurios

[71] 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1760 dėl įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2019/1937 ir Reglamentas (ES) 2023/2859 (Tekstas svarbus EEE) (OL L, 2024/1760, 2024 7 5, ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj?eliuri=eli%3Adir%3A2024%3A1760%3Aoj&locale=lt).

[72] 2024 m. lapkričio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/3015 dėl produktų, pagamintų naudojant priverčiamąjį darbą, uždraudimo Sąjungos rinkoje, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2019/1937 (OL L, 2024/3015, 2024 12 12, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/3015/oj http://data.europa.eu/eli/reg/2024/3015/oj).

[73] EU Roadmap to fight drug trafficking and organised crime (liet. ES kovos su prekyba narkotikais ir organizuotu nusikalstamumu veiksmų gairės) (europa.eu).

[74] 2024 M. EUROPOS NUSIKALSTAMUMO PREVENCIJOS KONFERENCIJOJE | EUCPN aptarė jaunimo išnaudojimo nusikalstamais tikslais, visų pirma prekybos narkotikais tikslais, klausimus.

[75] Vokietijoje 2023 m. sausio 1 d. įsigaliojo įstatymas dėl įmonių išsamaus patikrinimo tiekimo grandinėse. Panašius teisės aktus siekia priimti ir Airija. Be to, Vokietija Vokietijos prekybos ir pramonės rūmuose įsteigė paslaugų centrą, kuris nuolat teikia informaciją apie išnaudojimo darbe, priverčiamojo darbo ir prekybos žmonėmis riziką Vokietijoje įsteigtoms bendrovėms.

[76] Čekija, Suomija.

[77] Slovėnija.

valstybės narės[78] surengė įmonėms konferencijas ir mokymus įmonių išsamaus patikrinimo klausimais, o kitos priėmė griežtesnes taisykles, pagal kurias įmonės baudžiamos už išnaudojimą[79], arba paskelbė internetines gaires, kaip kuo labiau sumažinti išnaudojimo darbe riziką[80].

Kalbant apie nusikaltimus, susijusius su išnaudojimu darbe, Prancūzija nustatė vadinamąją juodojo sąrašo sistemą, t. y. tam skirtoje Darbo ministerijos interneto svetainėje paskelbtą leidinį[81], kuriame pateikiami galutiniai teismo sprendimai nuteisiant juridinį asmenį.

### 3.2.3. Informuotumo didinimo kampanijos

2023 m. spalio 18 d., minint ES kovos su prekyba žmonėmis dieną, Europos Komisija pradėjo **kampaniją „Sustabdykime prekybą žmonėmis. Nutraukime nematomą grandinę“**[82]. Šia kampanija siekiama didinti informuotumą apie prekybą žmonėmis, be kita ko, tiek seksualinio išnaudojimo, tiek išnaudojimo darbe tikslais. Pirmuoju etapu Komisija sukūrė kampanijos puslapį, kuriame paskelbė internetinę vaizdo ir kitą medžiagą visomis oficialiosiomis kalbomis ir kuriuo gali laisvai naudotis visi. Šiuo metu rengiamasi antrajam etapui. Daugiausia dėmesio bus skiriama valstybėms narėms, kuriose aukų skaičius yra didžiausias ir atspindi įvairias prekybos žmonėmis formas[83].

Ataskaitiniu laikotarpiu informuotumo didinimo veikloje taip pat dalyvavo ES agentūros. Europolas paskelbė vadovą, kaip nepakliūti į „viliotojų“ spendžiamus spąstus[84], o Europos darbo institucija (EDI) parengė vaizdo medžiagą ir keletą lankstinukų[85], kad padidintų informuotumą apie prekybos žmonėmis išnaudojimo darbe tikslais riziką, kartu pabrėždama savo paramą taikytinos ES darbo teisės vykdymo užtikrinimui, koordinuojant suderintus ir bendrus patikrinimus.

Valstybės narės[86] vykdė informuotumo apie prekybą žmonėmis didinimo kampanijas, be kita ko, pasitelkdamos socialinius tinklus, vaizdo įrašus, lankstinukus, plakatus, žiniasklaidą, taip pat mokyklose. Kai kurios valstybės narės[87] vykdė informuotumo apie darbuotojų teises ir saugaus darbo galimybes didinimo kampanijas, taip pat kampanijas, kuriomis siekta didinti informuotumą apie prekybos žmonėmis išnaudojimo darbe tikslais riziką įvairiuose sektoriuose. Kelios valstybės narės[88] vykdė informuotumo didinimo kampanijas, skirtas klientams socialiniuose tinkluose, pažinčių svetainėse ir seksualinių

[78] Bulgarija, Suomija. Lenkija.
[79] Bulgarija.
[80] Danija.
[81] Nuteistų asmenų sąrašas (travail-emploi.gouv.fr).
[82] Sustabdykime prekybą žmonėmis. Nutraukime nematomą grandinę. Europos Komisija (europa.eu). Jos tikslai: i) šviesti visuomenę, kaip atpažinti prekybą žmonėmis ir apie ją pranešti, ir atgrasyti nuo naudojimosi prekybos žmonėmis aukų paslaugomis; ii) informuoti galimas aukas apie prekybos žmonėmis grėsmes ir riziką ir užkirsti kelią tam, kad jos taptų aukomis; iii) informuoti darbdavius apie prekybą žmonėmis ir atgrasyti juos nuo prekybos žmonėmis aukų įdarbinimo ir iv) informuoti prekybos žmonėmis aukas apie jų teises ir galimą pagalbą.
[83] Bulgarija, Ispanija, Prancūzija, Vengrija, Italija ir Nyderlandai.
[84] How not to fall for the lover boy scam | Europol (europa.eu).
[85] Road to fair transport | European Labour Authority (liet. Sąžiningo transporto sektoriaus link. Europos darbo institucija) (europa.eu), EU for fair construction | European Labour Authority (liet. ES už sąžiningą statybų sektorių. Europos darbo institucija) (europa.eu), Rights for all seasons | European Labour Authority (liet. Teisės visiems metų laikams. Europos darbo institucija) (europa.eu).
[86] Belgija, Bulgarija, Kroatija, Suomija, Vengrija, Liuksemburgas, Latvija, Malta, Nyderlandai, Portugalija, Rumunija ir Ispanija.
[87] Austrija, Bulgarija, Kroatija, Kipras, Danija, Graikija, Italija, Airija, Nyderlandai, Lenkija ir Ispanija.
[88] Rumunija, Vengrija, Ispanija, Švedija, Airija, Rumunija, Lenkija.

paslaugų reklamos platformose. Pavyzdžiui, Rumunija, bendradarbiaudama su Rumunijos ir Ispanijos policija, pradėjo tarptautinę prevencijos kampaniją „Be klientų nėra prekybos žmonėmis!“. Slovakija romų kalba konkrečiai informavo romų bendruomenę apie priverstinių santuokų riziką.

Per 2024 m. Paryžiaus olimpines ir paralimpines žaidynes Tarpministerinė moterų apsaugos nuo smurto ir kovos su prekyba žmonėmis misija (MIPROF) ėmėsi visapusiškų prekybos žmonėmis prevencijos priemonių, be kita ko: i) bendradarbiaudama su Nacionaline magistratų mokykla surengė mokymus, kurių tikslas – šviesti visus, kurie susiduria su galimomis aukomis, ir užtikrinti, kad jie būtų gerai informuoti ir pasirengę veikti; ii) bendradarbiavo su privačiuoju sektoriumi, ypač trumpalaikės nuomos platformomis ir transporto įmonėmis[89], kad padidintų informuotumą apie prekybos žmonėmis riziką ir formas ir atkreiptų jų dėmesį į išsamų patikrinimą; iii) įgyvendino komunikacijos kampaniją, kuria siekta didinti užsienio turistų informuotumą apie prekybos žmonėmis riziką[90].

### 3.2.4. Mokymai

Specializuotas mokymas taip pat skatinamas iš dalies pakeista direktyva, kurioje reikalaujama, kad valstybės narės skatintų nuolatinius ir specializuotus mokymus specialistams, galintiems susidurti su galimomis prekybos žmonėmis aukomis, kad jie galėtų užkirsti kelią prekybai žmonėmis, su ja kovoti ir išvengti antrinės viktimizacijos. Ataskaitiniu laikotarpiu valstybės narės įvairiems suinteresuotiesiems subjektams, įskaitant teisėsaugos ir teismines institucijas, sienos apsaugos pareigūnus, prieglobsčio ir imigracijos pareigūnus, sveikatos priežiūros specialistus, socialinius darbuotojus, socialinius ir darbo inspektorius, konsulinių įstaigų darbuotojus, savivaldybių darbuotojus ir skrydžių palydovus, siūlė įvairią mokymo veiklą, kad jie galėtų nustatyti prekybos žmonėmis atvejus, identifikuoti galimas aukas, rengti pokalbius su aukomis ir informuoti jas apie paramos priemones ir nukreipimo sistemas.

ES lygmeniu kelios ES agentūros parengė tikslinę mokymo veiklą. Europos teisėsaugos mokymo agentūra (CEPOL) toliau vykdė mokymo veiklą, siekdama skatinti nusikalstamų veikų tyrėjų tinklą visose ES valstybėse narėse ir tiesiogiai didinti tarpvalstybinio operatyvinio bendradarbiavimo veiksmingumą. Daugialypė mokymo veikla apima pagrindinius kriminalistikos aspektus, susijusius su kova su prekyba žmonėmis, visų pirma seksualiniu išnaudojimu, įskaitant prekybą žmonėmis internete, išnaudojimu darbe, taip pat specialių tyrimo metodų ir finansinių bei internetinių tyrimų integravimu. EDI taip pat parengė kelis mokymo modulius ir darbo inspektoriams skirtus mokymo vadovus išnaudojimo darbe klausimais. Pagrindinių teisių agentūra (FRA) taip pat parengė darbo inspektorių ir kitų darbo vietoje tikrinančių įstaigų mokymo vadovą, kuriame daugiausia dėmesio skiriama ES teisės apsaugos standartams, kuriais apsaugomos trečiųjų šalių darbuotojų, įskaitant sezoninius darbuotojus, laikinus leidimus turinčius darbuotojus migrantus ir neteisėtus migrantus, teisės[91].

[89] „Airbnb“, „Gîtes de France“, „AirFrance“, „Vinci“, „Volotea“.
[90] Informavimo kampanija: Kova su seksualinių veiksmų įsigijimu ir prekyba žmonėmis per 2024 m. Paryžiaus olimpines ir paralimpines žaidynes | Lyčių lygybė (egalite-femmes-hommes.gouv.fr).
[91] Kaip darbo vietos inspektoriai gali apsaugoti trečiųjų šalių darbuotojų teises. Mokymo vadovas

Europos teisėjų mokymo tinklas (ETMT)[92] rengė mokymus teisėjams ir prokurorams, susijusius su teisminiais išnaudojimo darbe aspektais ir konkrečiomis baudžiamojo proceso problemomis.

CEPOL, EDI ir ETMT taip pat derino pastangas mokymo srityje, ypatingą dėmesį skirdamos aukų apsaugai ir pagrindinėms teisėms.

### 3.3. Prekybos žmonėmis verslo modelio suardymas

#### 3.3.1. Tyrimai

Prekybą žmonėmis vykdo didesnės organizuotos nusikalstamos grupės, taip pat mažesni tinklai ar net pavieniai asmenys. Savo ataskaitoje dėl didžiausią grėsmę keliančių nusikaltėlių tinklų ES[93] Europolas nurodė, kad vienintelė pagrindinė aštuoniolikos nusikaltėlių tinklų veikla yra seksualinis išnaudojimas, trylikos tinklų – išnaudojimas darbe[94], penkių tinklų – kitų formų prekyba žmonėmis. Daugelis nusikaltėlių tinklų derina prekybą žmonėmis su kitomis nusikalstamumo sritimis, pavyzdžiui, prekyba narkotikais, organizuotais turtiniais nusikaltimais, dokumentų ir tapatybės klastojimu ir neteisėtu migrantų gabenimu. **ES kovos su prekyba narkotikais ir organizuotu nusikalstamumu veiksmų gairėse**[95] nustatytais operatyviniais veiksmais siekiama kovoti su šiais didelės rizikos nusikaltėlių tinklais, įskaitant tinklus, susijusius su prekyba žmonėmis.

Reaguojant į kitus atsirandančius pokyčius, **iš dalies pakeistoje direktyvoje** nustatytos kelios naujovės, kuriomis siekiama kriminalizuoti **naujas prekybos žmonėmis formas**, nustatyti griežtesnes sankcijas ir padidinti valstybių narių teisėsaugos ir baudžiamojo persekiojimo institucijų ekspertines žinias ir pajėgumus. Išnaudojimas surogatinės motinystės, priverstinės santuokos ir neteisėto įvaikinimo tikslais aiškiai įvardijamas kaip išnaudojimo formos, kurios gali būti laikomos prekyba žmonėmis, jei jos atitinka kitus apibrėžties elementus (elgesys ir priemonė).

2021–2024 m. **teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas** išliko intensyvus[96] tiek ES, tiek nacionaliniu lygmenimis, o tai rodo, kad bendras prekyba žmonėmis **įtariamų asmenų** skaičius nuolat **didėjo 16 proc**., palyginti su ankstesniu ataskaitiniu laikotarpiu[97]. 2022 m. ES piliečiai sudarė 72 proc. visų ES užregistruotų įtariamųjų.

Kova su prekyba žmonėmis yra vienas iš **Europos kovos su nusikalstamumo grėsmėmis daugiadalykės platformos (EMPACT)** prioritetų. 2024 m. EMPACT kovos su prekyba žmonėmis prioritetą sudaro 22 operatyviniai veiksmai. 2023 m. EMPACT operatyviniai veiksmai buvo labai sėkmingi ir juos įgyvendinus pasiekta stabilių geresnių rezultatų, susijusių su didėjančiu bendrų veiksmų vykdymo dienų skaičiumi, operatyvinėmis darbo

[92] Europos teisėjų mokymo tinklas (ETMT).
[93] Decoding the EU's most threatening criminal networks (liet. Didžiausią grėsmę keliančių ES nusikaltėlių tinklų iššifravimas) | Europol (europa.eu).
[94] Nusikalstami tinklai, veikiantys prekybos žmonėmis išnaudojimo darbe tikslais srityje, daugiausia veikia Vokietijoje, Nyderlanduose, Lenkijoje ir Ukrainoje. Šios formos prekyba žmonėmis užsiimančiuose tinkluose daugiausia yra kartvelų, rumunų, rusų, ukrainiečių ir uzbekų.
[95] EU Roadmap to fight drug trafficking and organised crime (liet. ES kovos su prekyba narkotikais ir organizuotu nusikalstamumu veiksmų gairės) (europa.eu).
[96] 2023 m. Europolas parėmė 80 operatyvinių posėdžių, 23 bendras operatyvinių veiksmų dienas ir 2 operatyvines darbo grupes.
[97] 2021–2022 m. užregistruota 17 711 įtariamųjų, palyginti su 15 214 įtariamųjų 2019–2020 m. ir 11 788 įtariamaisiais 2017–2018 m.

grupėmis ir veiklos rezultatais, t. y. nustatytos 7 536 (galimos) aukos ir daugiau kaip 5 000 įtariamųjų, taip pat pradėti 103 finansiniai tyrimai ir konfiskuota 4 108 670 EUR suma[98].

EMPACT taip pat rėmė novatorišką požiūrį į **skaitmeninius tyrimus**, visų pirma vykdomus rengiant **hakatonus**, padėjusius nustatyti interneto platformas, kuriose buvo vykdomas seksualinis išnaudojimas ar išnaudojimas darbe, taip pat padėjusius valstybėms narėms analizuoti didelį kiekį iš žiniasklaidos gautų skaitmeninių duomenų, konfiskuotų atliekant tyrimus. 2022 m. prisijungusių 20 šalių įgyvendinami veiksmai 2023 m. apėmė 26 šalis, įskaitant partnerius iš ES nepriklausančių kaimyninių šalių[99]. Įgyvendinant šiuos veiksmus nustatytas struktūrinis požiūris į internetinį prekybos žmonėmis aspektą – nuo verbavimo iki galimų aukų ir jų išnaudojimo nustatymo iki prekiautojų žmonėmis ir nusikalstamų grupių nustatymo. Jie pasirodė esantys labai naudingi, nes po hakatono duomenų srautas patikrintose interneto svetainėse gerokai sumažėjo.

Hakatonas padeda valstybėse narėse mokyti kovos su prekyba žmonėmis specialistus naudotis skaitmeninėmis priemonėmis, kurias jie gali pasitelkti savo kasdieniame darbe. Valstybės narės[100] priėmė įvairias strategijas, kuriomis siekiama nustatyti ir tirti prekybos žmonėmis, kurią palengvina technologijų naudojimas, atvejus. Jos apima (tiek paviršinio, tiek tamsiojo) interneto stebėseną, derinamą su tikralaike atvirųjų šaltinių žvalgybos informacijos analize, žiniatinklio dokumentų aptikimo programų diegimu, slaptomis operacijomis, taip pat viešojo ir privačiojo sektorių partneryščių su suaugusiesiems skirtų interneto svetainių paslaugų teikėjais ir trumpalaikės nuomos įmonėmis kūrimą[101].

Europos lygmeniu buvo dedamos pastangos siekiant pagerinti **finansinių tyrimų** naudojimą. EMPACT sistemoje valstybės narės kartu su Europolu rengė finansinių tyrimu prekybos žmonėmis tyrimų srityje vadovą. Be to, Europolo finansinės žvalgybos viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė (EFIPPP) pradėjo rengti automatinės sandorių stebėsenos rodiklius[102]. Nepaisant to, kad konfiskavimo mastas didėja, tai, kad nėra su prekybos žmonėmis nusikaltimais susijusių išsamių finansinių duomenų, Europolas laiko didele žvalgybinės informacijos spraga. Siekdamos spręsti šią problemą, teisėsaugos institucijos turi didinti savo žinias, gerinti tarptautinį bendradarbiavimą, investuoti į specializuotus išteklius, taip pat didinti finansų įstaigų ir bendruomenių informuotumą[103]. Nacionaliniu lygmeniu valstybės narės pranešė apie tai, kad tvirčiau bendradarbiavo su finansų sektoriumi, nustatydamos prekybos žmonėmis rodiklius, kurdamos viešojo ir privačiojo sektorių partnerystes arba reguliariau bendradarbiaudamos[104].

ES lygmeniu, siekdamas užkirsti kelią **išnaudojimui darbe ir nustatyti apgaulingus darbo skelbimus**, Europolas paskelbė vadovą, kuriame paaiškinami dažniausiai pasitaikantys požymiai[105]. EDI padėjo valstybių narių darbo institucijoms vykdyti tarpvalstybines, suderintas ir bendras darbo inspekcijas su teisėsaugos institucijomis kovos su nedeklaruojamu darbu tikslais. Įgyvendinant du EMPACT operatyvinius veiksmus

[98] empact-factsheets-2023.pdf (europa.eu).
[99] Ukraina, Moldova, Albanija, Jungtinė Karalystė, Kosovas, Serbija.
[100] Airija, Ispanija, Prancūzija, Kroatija ir Nyderlandai.
[101] Austrija, Vengrija, Vokietija, Švedija, Lenkija, Suomija, Kroatija, Slovakija.
[102] EFIPPP pradžios tinklalapis. EFIPPP.
[103] Europolo pateikta informacija.
[104] Projektas „Helena“, įgyvendinamas Vengrijoje, Danijoje, Belgijoje, Austrijoje.
[105] How to spot fake job adverts (liet. Kaip atpažinti netikrus darbo skelbimus) | Europol (europa.eu).

daugiausia dėmesio skirta tik išnaudojimui darbe, visų pirma paramai aukoms ir žemės ūkiui kaip didelės rizikos sektoriui.

**2024 m. balandžio 24 d. Direktyva (ES) 2024/1260**[106] dėl turto susigrąžinimo ir konfiskavimo sustiprinami policijos, prokurorų ir teisėjų gebėjimai atsekti ir konfiskuoti pelną, kurį organizuotos nusikalstamos grupės gauna vykdydamos neteisėtą veiklą, įskaitant prekybą žmonėmis. Direktyva taip pat bus sustiprintas tarpvalstybinis policijos bendradarbiavimas, nes bus privaloma pradėti turto atsekimo tyrimus organizuoto nusikalstamumo bylose. Ja bus išplėstos teismų galimybės konfiskuoti neteisėtą turtą, be kita ko, konfiskuojant nepagrįstai įgytą turtą be apkaltinamojo nuosprendžio, kai teismas įsitikina, kad atitinkamas turtas yra gautas dėl nusikalstamo elgesio. Visa tai turėtų sudaryti sąlygas suardyti organizuotų nusikalstamų grupių verslo modelius ir struktūras ir užkirsti kelią tolesniam nusikalstamos veiklos vykdymui.

Atnaujinta **Šengeno informacinė sistema (SIS)**[107] pradėjo veikti 2023 m. kovo 7 d.[108], nustatant naujas perspėjimų kategorijas, iš kurių viena yra vadinamieji prevenciniai perspėjimai dėl pažeidžiamų asmenų, kuriems turi būti neleidžiama keliauti[109]. Perspėjimai dėl pažeidžiamų pilnamečių asmenų ir vaikų turi būti įvedami į SIS remiantis kompetentingų nacionalinių institucijų, įskaitant teismines institucijas, sprendimu. Jei pažeidžiamam pilnamečiui asmeniui arba vaikui kyla prekybos žmonėmis rizika, tokiam asmeniui gali būti neleista keliauti ir turėtų būti taikoma apsauga. Kita svarbi SIS savybė – įtraukti naujų rūšių biometriniai duomenys (pvz., delno atspaudai, pirštų ir delno pėdsakai, taip pat DNR įrašai, susiję su dingusiais asmenimis), siekiant padėti nustatyti į sistemą įrašytų asmenų buvimo vietą ir tapatybę[110].

Galiausiai, nepaisant intensyvesnio tarpvalstybinio bendradarbiavimo ir Europolo dalyvavimo kai kuriuose sudėtingesniuose tyrimuose 2021 ir 2022 m., Europolo parengti statistiniai duomenys ir Eurostato paskelbti oficialūs statistiniai duomenys, visų pirma susiję su aukų skaičiumi, amžiumi ir pilietybe, išnaudojimo formomis ir įtariamųjų skaičiumi, labai skiriasi. Nors yra objektyvių šių neatitikimų priežasčių[111], būtina pabrėžti reikalavimą, kad valstybės narės laiku dalytųsi atitinkama informacija ir duomenimis su Europolu.

### 3.3.2. Baudžiamojo persekiojimo atvejai ir apkaltinamieji nuosprendžiai

[106] 2024 m. balandžio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1260 dėl turto susigrąžinimo ir konfiskavimo (OL L, 2024/1260, 2024 5 2, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1260/oj). .

[107] Šengeno informacinė sistema. Europos Komisija (europa.eu).

[108] 2023 m. sausio 30 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2023/201, kuriuo nustatoma data, nuo kurios pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2018/1861 ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2018/1862 pradės veikti Šengeno informacinė sistema (OJ L 27, 2023 1 31, p. 29, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2023/201/oj ).

[109] 2018 m. lapkričio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1862 dėl Šengeno informacinės sistemos (SIS) sukūrimo, eksploatavimo ir naudojimo policijos bendradarbiavimui ir teisminiam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose, kuriuo iš dalies keičiamas ir panaikinamas Tarybos sprendimas 2007/533/TVR ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1986/2006 ir Komisijos sprendimas 2010/261/ES (OL L 312, 2018 12 7, p. 56, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1862/oj)

[110] SIS valdo eu-LISA.

[111] Aukas registruoja įvairios valstybių narių institucijos ir organizacijos, kurios yra oficialaus statistinių duomenų rinkimo dalis, o apie atvejus Europolui praneša tik teisėsaugos institucijos. Nacionalinės teisėsaugos institucijos Europolui paprastai praneša ne apie nacionalines bylas, o apie bylas, turinčias tarpvalstybinį aspektą.

Padidėjo bendras už prekybą žmonėmis baudžiamąja tvarka persekiojamų asmenų ir nuteistų asmenų skaičius. 2021–2022 m. iš viso už prekybą žmonėmis baudžiamąja tvarka buvo persekiojami 8 804 asmenys ir nuteisti 4 728 asmenys. Palyginti su ankstesniu 2019–2020 m. ataskaitiniu laikotarpiu, baudžiamojo persekiojimo atvejų padaugėjo 35 proc.[112], o apkaltinamųjų nuosprendžių – 57 proc.[113]. 2022 m. ES piliečiai sudarė 81 proc. visų baudžiamąja tvarka persekiojamų asmenų ir 74 proc. visų nuteistų asmenų. Vis dėlto, **nepaisant bendro padidėjimo, absoliutus baudžiamojo persekiojimo atvejų ir apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius tebėra mažas**, ypač palyginti su užregistruotų aukų ir įtariamųjų skaičiumi.

Eurojusto koordinuojamų tyrimų ir baudžiamojo persekiojimo atvejų skaičius nuo 2019 m. mažėja[114], tai gali reikšti, kad valstybės narės susiduria su sunkumais arba joms trūksta informuotumo perduodant bylas ES agentūrai. Taip gali būti ir dėl to, kad surinkti įrodymams, reikalingiems siekiant nustatyti nusikaltimą kaip prekybą žmonėmis, reikia daug laiko ir išteklių, todėl valstybės narės gali leisti atlikti tyrimą ir vykdyti nusikaltėlių baudžiamąjį persekiojimą dėl kitų nusikalstamų veikų.

Kai kurios valstybės narės įgyvendino priemones baudžiamojo persekiojimo veiksmingumui didinti, rengdamos mokymus, gaires ir vienodą praktiką[115]. ES lygmeniu ataskaitiniu laikotarpiu tikslinė specializuotų prokurorų grupė posėdžiavo tris kartus (kartą per metus)[116] nuo tada, kai ji buvo įsteigta, bendrai pirmininkaujant Eurojustui ir ES kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriui. Posėdžiuose dalyvavo valstybių narių ir trečiųjų šalių prokurorai, kad būtų kaupiamos žinios ir stiprinamas teisminis bendradarbiavimas kovojant su prekyba žmonėmis, visų pirma skaitmeninių ir finansinių tyrimų, išnaudojimo darbe ir seksualinio išnaudojimo bei išnaudojimo surogatinės motinystės tikslais srityse. Prokurorų ir teisėjų mokymas taip pat buvo aptartas dalyvaujant CEPOL ir Europos teisėjų mokymo tinklui.

### 3.4. Ankstyvas aukų identifikavimas, pagalba joms ir jų apsauga

**Kovos su prekyba žmonėmis direktyvoje** numatytas į aukas orientuotas, lyčiai ir vaikui i atžvalgus požiūris, kuris naudingas pažeidžiamiausiems asmenims, įskaitant neįgaliuosius ir migrantus. **Iš dalies pakeistoje direktyvoje** nustatyta naujovių, kuriomis labai **skatinamos aukų teisės**. Be kita ko, joje reikalaujama, kad valstybės narės sukurtų nacionalinius nukreipimo mechanizmus, kurie turėtų sudaryti skaidrią, prieinamą ir suderintą sistemą, padedančią nukreipti aukas į atsakingas nacionalines organizacijas ir pagerinti šį procesą. Nukreipimo mechanizmas turėtų būti taikomas visoms aukoms ir visų formų prekybos žmonėmis nusikaltimams, atsižvelgiant į individualų konkretų aukų pažeidžiamumą. Be to, reikalaujama, kad valstybės narės paskirtų tarpvalstybinį aukų nukreipimo centrą. Iš dalies pakeistoje direktyvoje iš valstybių narių reikalaujama užtikrinti, kad prekybos žmonėmis aukos galėtų pasinaudoti savo teise prašyti tarptautinės apsaugos ar lygiaverčio nacionalinio statuso. Todėl valstybės narės turi užtikrinti, kad

[112] 6 539 asmenys 2019–2020 m. ir 8 804 asmenys 2021–2022 m. Duomenų, susijusių su baudžiamąja tvarka persekiojamų asmenų skaičiumi Vokietijoje ir Italijoje per visą laikotarpį ir Kipre 2019 ir 2020 m., nebuvo.
[113] 3 019 asmenys 2019–2020 m. ir 4 728 asmenys 2021–2022 m. Duomenų, susijusių su nuteistų asmenų skaičiumi Belgijoje 2020 ir 2022 m. ir Italijoje 2019 ir 2020 m., nebuvo.
[114] Nuo 183 atvejų 2019 m. iki 163 atvejų 2020 m. ir 140 atvejų 2021 m., nuo 122 naujų prekybos žmonėmis atvejų 2022 m. iki 113 naujų prekybos žmonėmis atvejų 2023 m..
[115] Kroatija, Vengrija.
[116] 2022 m. birželio 14 d., 2023 m. birželio 28–29 d. ir 2024 m. birželio 26–27 d.

pagalbos prekybos žmonėmis aukoms sistema ir prieglobsčio procedūra papildytų viena kitą ir neužkirstų kelio viena kitai. Taikant nukreipimo mechanizmus turi būti bendradarbiaujama su prieglobsčio institucijomis, siekiant užtikrinti, kad prekybos žmonėmis aukoms, kurioms taip pat reikia tarptautinės apsaugos, būtų teikiama pagalba, parama ir apsauga.

Nors Kovos su prekyba žmonėmis direktyva atsižvelgiama į konkrečius prekybos žmonėmis aukų poreikius, **Nusikaltimų aukų teisių direktyva**[117] yra pagrindinė horizontalioji aukų teisių priemonė, taikoma visoms visų nusikaltimų aukoms. Remdamasi išsamiu ES taisyklių dėl aukų teisių ir jų įgyvendinimo vertinimu, 2023 m. liepos 12 d. Komisija pasiūlė peržiūrėti Nusikaltimų aukų teisių direktyvą[118]. Pasiūlymu siekiama toliau stiprinti aukų teises ES, įskaitant pažeidžiamiausių aukų, pavyzdžiui, prekybos žmonėmis aukų, teises. Šiuo metu vyksta teisėkūros institucijų derybos. Be to, Komisija toliau įgyvendina **2020–2025 m. ES strategiją dėl nusikaltimų aukų teisių**[119] ir jau įgyvendino daugumą savo horizontaliųjų veiksmų.

Be to, **Direktyvoje (ES) 2024/1385 dėl kovos su smurtu prieš moteris ir smurtu artimoje aplinkoje**[120] pripažįstama, kad prekybos žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais nusikalstama veika yra smurto prieš moteris forma. Direktyvoje dėl kovos su smurtu prieš moteris ir smurtu artimoje aplinkoje numatytos konkrečios prevencijos, apsaugos ir paramos priemonės papildo priemones, nustatytas Direktyvoje 2011/36/ES.

2024 m. balandžio 23 d. Komisija priėmė **rekomendaciją dėl integruotųjų vaiko apsaugos sistemų**[121]. Rekomendacija siekiama padėti valstybėms narėms kurti ir stiprinti savo vaiko apsaugos sistemas atsižvelgiant į vaikų poreikius ir interesus. Ja ypač skatinamas įvairių lygmenų valdžios institucijų, įvairių sektorių specialistų, tarptautinių ir pilietinės visuomenės organizacijų veiklos koordinavimas. Visi šie vaikų apsaugos srities subjektai turi bendradarbiauti, kad nuosekliai ir sistemingai apsaugotų vaikus nuo bet kokios formos smurto (fizinio, psichinio, be kita ko, skaitmeniniame pasaulyje), įskaitant prekybą žmonėmis.

Be teisės aktų sistemos, ES agentūros pranešė apie savo atitinkamus veiksmus ankstyvo aukų identifikavimo ir apsaugos srityje. ES prieglobsčio agentūra (EUAA) toliau rengė mokymus valstybių narių prieglobsčio ir priėmimo institucijoms, taip pat kitiems jų vardu dirbantiems suinteresuotiesiems subjektams. Tokiuose mokymuose, be kita ko, daugiausia dėmesio skirta prekybos žmonėmis prevencijai, mokant pareigūnus ir kitus atitinkamus subjektus, kaip nustatyti prekybos žmonėmis rizikos bei stūmos ir traukos veiksnius ir kaip bendrauti su potencialiomis aukomis, be kita ko, skaitmeniniais kanalais[122]. Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra (FRONTEX) taip pat vykdė įvairią sienos apsaugos pareigūnų mokymo veiklą ir plėtojo bendradarbiavimą su transporto ir trumpalaikės

[117] 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR (OL L 315, 2012 11 14, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj).
[118] COM(2023) 424 *final*.
[119] COM(2020) 258 *final*.
[120] 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1385, dėl kovos su smurtu prieš moteris ir smurtu artimoje aplinkoje (OL L, 2024/1385, 2024 5 24, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj). .
[121] 2024 m. balandžio 23 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2024/1238 dėl integruotųjų vaiko apsaugos sistemų kūrimo ir stiprinimo atsižvelgiant į vaiko interesus (OL L, 2024/1238, 2024 5 14, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2024/1238/oj).
[122] EUAA informacija.

nuomos įmonėmis[123]. Vykdant šį bendradarbiavimą įmonės bus kviečiamos dalyvauti FRONTEX mokymo veikloje dėl informacinių sesijų, susijusių su tuo, kaip privatusis sektorius gali remti teisėsaugos bendruomenę.

Nacionaliniu lygmeniu visos valstybės narės nurodė priemones, kuriomis siekiama užtikrinti, kad visoms nustatytoms aukoms būtų teikiama pagalba, parama ir apsauga, atsižvelgiant į su lytimi susijusius ir vaikų poreikius. Tokios priemonės, be kita ko, yra struktūrizuotas bendradarbiavimas su oro transporto įmonėmis ir oro uostais, įskaitant oro transporto įmonių darbuotojų mokymą[124]. Jos taip pat užmezgė dvišalį bendradarbiavimą konkrečiose srityse, pavyzdžiui, Vokietija ir Bulgarija bendradarbiauja išnaudojimo darbe aukų nukreipimo srityje. Be to, valstybės narės užtikrino, kad būtų skirtas papildomas finansavimas neoficialiems ar oficialiems nacionaliniams nukreipimo mechanizmams tobulinti[125] arba specializuotoms prekybos žmonėmis aukų prieglaudoms, įskaitant specializuotas vyrų prieglaudas, sukurti[126]. Galiausiai kelios valstybės narės sustiprino teisinę pagalbą aukoms, kad jos galėtų gauti kompensaciją, ir parengė brošiūras bei gaires[127]. Kelios valstybės narės[128] prekybos žmonėmis aukoms skyrė 250–65 000 EUR dydžio kompensaciją už fizinius sužalojimus, materialinę žalą, įskaitant nesumokėtą darbo užmokestį, ir moralinę žalą.

Pilietinės visuomenės organizacijos taip pat teikė įvairias teisinio konsultavimo paslaugas galimoms prekybos žmonėmis aukoms, apsaugos, pastogės, medicininės, psichologinės ir psichiatrinės paramos bei švietimo paslaugas.

### 3.5. Tarptautinis aspektas

Kovojant su tarptautiniais nusikaltėlių tinklais, užsiimančiais prekyba žmonėmis, būtina partnerystė su trečiosiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis. Ji suteikia galimybę nustatyti bendras problemas ir sprendimus, kuriuos įgyvendinant reikia tvirtesnio bendradarbiavimo ir bendrų veiksmų. 54 proc. aukų ES yra ne ES piliečiai, o tai reiškia, kad tendencija kinta, palyginti su ankstesniais metais. 2022 m. aukos iš ES nepriklausančių šalių sudarė 63 proc. Tikėtina, kad šis padidėjimas gali būti susijęs su daugiau prekybos žmonėmis atvejų, susijusių su migrantais, migracijos srautais ir (arba) geresniu aukų migrantų aptikimu dėl didesnio informuotumo apie prekybą žmonėmis ir dažnesnių tyrimų.

Ataskaitiniu laikotarpiu išorės aspektas buvo dar labiau sustiprintas: kovos su prekyba žmonėmis politika buvo įtraukta į kovos su neteisėtu migrantų gabenimu veiksmus, plėtros procesą su šalimis kandidatėmis ir plėtros šalimis ir dialogus žmogaus teisių, saugumo ir migracijos klausimais su trečiosiomis šalimis, taip pat pasitelkiant įvairias užsienio politikos priemones ir operatyvinį bendradarbiavimą su šalimis partnerėmis.

Tarptautiniam aspektui daugiausia dėmesio skirta ir du kartus per metus rengiamuose ES nacionalinių koordinatorių ir pranešėjų tinklo susitikimuose, kurie įvyko 2023 m.

[123] FRONTEX surengė susitikimus su paslaugų verslui platformos „UBER“, įmonės „Airbnb“ ir geležinkelių asociacijų atstovais.
[124] Austrija, Latvija, Lenkija, Rumunija ir Nyderlandai.
[125] Suomija.
[126] Bulgarija, Kroatija, Danija, Prancūzija, Airija, Latvija, Vengrija, Nyderlandai, Lenkija, Portugalija, Ispanija.
[127] Austrija, Belgija, Vengrija, Airija.
[128] Belgija, Nyderlandai, Slovakija, Italija, Rumunija, Suomija.

balandžio 25–26 d.[129] ir 2024 m. gruodžio 2-3 d.[130] Po diskusijų, vykusių 2023 m. balandžio 25-26 d., Europos migracijos tinklas atlieka tyrimą, kurio tikslas – išanalizuoti kovos su prekyba žmonėmis su trečiosiomis šalimis politiką. 2024 m. gruodžio 2–3 d. posėdyje, be kita ko, bendroje sesijoje su ES pilietinės visuomenės kovos su prekyba žmonėmis platforma, daugiausia dėmesio skirta prekybos žmonėmis ir migracijos, įskaitant neteisėtą migrantų gabenimą, sąsajai. Viena sesija buvo skirta nuo karinės agresijos prieš Ukrainą bėgančių žmonių išnaudojimo prevencijai ir apsaugai.

Prekyba žmonėmis yra glaudžiai susijusi su **neteisėtu migrantų gabenimu**, nes migrantai arba jų šeimos nariai dažnai galiausiai yra priversti vergauti už skolas, kad sumokėtų neteisėtai žmones gabenantiems asmenims, ir taip tampa išnaudojimo aukomis. Migrantai taip pat gali būti neteisėtai įvežami išnaudojimo tikslais. Todėl būtina spręsti teisėkūros, veiklos ir finansavimo priemonių, susijusių su kova su neteisėtu migrantų gabenimu ir kova su prekyba žmonėmis neteisėtos migracijos kontekste, klausimą[131]. EMPACT operatyviniuose veiksmuose, susijusiuose su neteisėtu migrantų gabenimu ir prekyba žmonėmis, numatytas kelių trečiųjų šalių dalyvavimas[132] ir jie apima veiksmus, kuriuos įgyvendinant daugiausia dėmesio skiriama kai kurioms pagrindinėms ES nepriklausančioms ES nustatytų aukų ir prekiautojų žmonėmis kilmės teritorijoms arba kilmės šalims.

Be to, 2023 m. lapkričio 28 d. Komisija pateikė kovos su neteisėtu migrantų gabenimu dokumentų rinkinį, kurį sudaro pasiūlymas dėl naujos direktyvos, kuria nustatomos būtiniausios padėjimo neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi Sąjungoje prevencijos ir kovos su tokia veikla taisyklės[133], pasiūlymas dėl reglamento, kuriuo stiprinamas policijos bendradarbiavimas ir Europolo vaidmuo kovojant su neteisėtu migrantų gabenimu ir prekyba žmonėmis[134] ir raginimas imtis veiksmų dėl pasaulinio kovos su neteisėtu migrantų gabenimu aljanso. Į pasiūlymą dėl direktyvos įtrauktos sunkinančios aplinkybės, taikomos kontrabandos nusikaltimams, kurie buvo susiję su išnaudojimu arba kuriuos įvykdžius buvo pasiektas toks rezultatas. Pasiūlymu dėl reglamento sustiprinamas Europole įsteigtas Europos kovos su neteisėtu migrantų gabenimu centras, kad būtų toliau stiprinami pajėgumai atlikti tarpvalstybinius tyrimus tiek neteisėto migrantų gabenimo, tiek prekybos žmonėmis srityje. Šiuo sustiprinimu siekiama gerinti tarpžinybinį bendradarbiavimą, stiprinti koordinavimą ES lygmeniu, šiuo tikslu nustatant konkrečias strategines užduotis, gerinti dalijimąsi informacija su agentūra,

[129] ES nacionalinių pranešėjų tinklo ir lygiaverčių kovos su prekyba žmonėmis mechanizmų susitikimas. Europos Komisija (europa.eu).

[130] ES nacionalinių koordinatorių ir pranešėjų tinklas ir ES pilietinės visuomenės platforma bendromis pastangomis kovoja su prekyba žmonėmis – Europos Komisija.

[131] Europolo Europos kovos su neteisėtu migrantų gabenimu centro (EMSC) 2024 m. ataskaitoje pateikiami naujausi pokyčiai, susiję su neteisėtu migrantų gabenimu ir prekyba žmonėmis, ir dabartine nusikalstama aplinka. Tackling_threats__addressing_challenges_-_Europol's_response_to_migrant_smuggling_and_trafficking_in_human_beings_in_2023_and_onwards.pdf.

[132] Marokas, Tunisas, Gambija, Vakarų ir Centrinė Afrika, Turkija, Vakarų Balkanai, Albanija, Moldova, Pakistanas.

[133] Pasiūlymas dėl EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVOS, kuria nustatomos būtiniausios padėjimo neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi Sąjungoje prevencijos ir kovos su tokia veikla taisyklės (COM(2023) 755 *final*) EUR-Lex - 52023PC0755 - LT - EUR-Lex (europa.eu).

[134]Pasiūlymas dėl EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTO dėl policijos bendradarbiavimo neteisėto migrantų gabenimo ir prekybos žmonėmis prevencijos, nustatymo ir tyrimo srityje stiprinimo ir Europolo paramos tokių nusikaltimų prevencijai ir kovai su jais didinimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2016/794 EUR-Lex - 52023PC0754 - LT - EUR-Lex (europa.eu).

stiprinti valstybių narių išteklius, siekiant užkirsti kelią šiems nusikaltimams ir su jais kovoti, taip pat sustiprinti Europolo paramą, pasitelkiant operatyvines darbo grupes ir dislokuojant operatyvinės paramos pajėgas. Pasiūlymai šiuo metu svarstomi teisėkūros institucijose.

Atsižvelgęs į kaip niekada didelę prekybos žmonėmis riziką, kilusią 2022 m. vasario 24 d. prasidėjus Rusijos plataus masto agresijos karui prieš **Ukrainą**, ES kovos su prekyba žmonėmis koordinatorius parengė **Bendrą kovos su prekyba žmonėmis planą**[135]. Įgyvendinant planą prisidėta prie to nusikaltimo prevencijos ir nedidelio patvirtintų prekybos žmonėmis atvejų tyrimų skaičiaus išlaikymo. Greitas ir veiksmingas reagavimas į ekstremaliąsias situacijas paskatino pakeisti iš dalies pakeistos direktyvos 19 straipsnį, kuriame numatyti reagavimo nenumatytais atvejais planai siekiant užkirsti kelią prekybos žmonėmis grėsmei didelio masto ekstremaliųjų situacijų atveju. Nuo agresijos karo bėgančių asmenų pažeidžiamumas taip pat gerokai sumažėjo pradėjus taikyti **Laikinosios apsaugos direktyvą**, pagal kurią suteikta neatidėliotina apsauga ir galimybė naudotis teisėmis ES[136]. Remdamasi Komisijos pasiūlymu, Taryba nusprendė pratęsti laikinosios apsaugos taikymą iki 2026 m. kovo mėn.[137]

2022 m. Ukrainos piliečiai buvo antros pagal dažnumą ne ES pilietybės atstovai tarp ES registruotų prekybos žmonėmis aukų (421 auka). 85 proc. buvo išnaudojami darbe, o 13 proc. – seksualiai išnaudojami. Valstybės narės ir Europolas patvirtino, kad su šiomis aukomis iš Ukrainos susiję tyrimai buvo pradėti ES dar prieš prasidedant plataus masto agresijos karui ir (arba) yra susiję su ES jau esančiomis aukomis. Vis dėlto tai patvirtina, kad prekybos žmonėmis rizika Ukrainos piliečiams, įskaitant tuos, kurie bėga nuo plataus masto agresijos karo, tebėra didelė, kad ją turi atidžiai stebėti Europolas, padedant Ukrainai, ir kad reikia nuolat įgyvendinti Bendrą kovos su prekyba žmonėmis planą.

Operatyvinis tarpvalstybinis bendradarbiavimas su Ukraina jau buvo sustiprintas padedant ES agentūroms. 2024 m. Ukraina dalyvauja 19 EMPACT operatyvinių veiksmų. 2023 m. Europolas koordinavo trijų dienų hakatoną, skirtą nusikalstamai veiklai internete, susijusiai su aukomis iš Ukrainos, o 2024 m. kovo mėn. 11 šalių įsteigė Europolo koordinuojamą operatyvinę darbo grupę, skirtą kovai su Ukrainos moterų ir mergaičių seksualiniu išnaudojimu ES. 2024 m. gegužės mėn. Europolas padėjo Ispanijos nacionalinei policijai išardyti nusikalstamą grupę, susijusią su prekyba žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais. Įtariamieji viliojo Ukrainos aukas pažadais pasirūpinti jų apsauga, finansine parama ir darbu.

Ataskaitiniu laikotarpiu Komisija kartu su Europos išorės veiksmų tarnyba toliau **bendradarbiavo su kitomis pagrindinėmis aukų ir prekiautojų žmonėmis kilmės ir tranzito šalimis**[138], dalyvaudamos operatyviniuose veiksmuose, politiniuose dialoguose ir skirdamos tikslinį finansavimą. ES agentūros šalyse partnerėse stiprino pajėgumus, operatyviai bendradarbiavo ir teikė techninę pagalbą.

Vakarų Balkanuose ES skyrė 36 mln. EUR finansavimą regioninei programai, turinčiai poveikį kovai su prekyba žmonėmis ir neteisėtu migrantų gabenimu, pagal PNPP III. ES

[135] Kovos su prekyba žmonėmis planas, kuriuo siekiama apsaugoti nuo karo Ukrainoje bėgančius žmones. Europos Komisija (europa.eu).
[136] Teisė gyventi šalyje ir galimybės įsidarbinti, naudotis būstu, gauti socialinę paramą ir kitokią pagalbą.
[137] Pabėgėliai iš Ukrainos: Taryba pratęsė laikinosios apsaugos taikymą iki 2026 m. kovo mėn. Europos Sąjungos Taryba (europa.eu).
[138] Lotynų Amerika, Nigerija, Kinija, Pakistanu, Maroku, Bangladešu, Vakarų Balkanais, Turkija ir kt.

sudarė sutartis dėl dar 84 mln. EUR pagal 2021–2022 m. Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonę (KVTBP), siekdama spręsti didėjančio organizuotų nusikalstamų grupių dalyvavimo neteisėtoje migracijoje problemą, dėl kurios didėja prekybos žmonėmis migracijos maršrutuose grėsmė, ypač ES kaimyninėse šalyse.

ES patikos fondo Afrikai lėšomis ES nuo 2019 m. iki 2024 m. liepos mėn. finansavo 15 mln. EUR vertės regioninę programą, kuria siekiama padėti Šiaurės Afrikos šalims išardyti organizuotus nusikaltėlių tinklus, susijusius su neteisėtu migrantų gabenimu ir prekyba žmonėmis.

Somalio pusiasalyje pagal KVTBP šiuo metu remiami du svarbūs regioniniai projektai: kovos su prekyba žmonėmis ir neteisėtu migrantų gabenimu projektas ir geresnio migracijos valdymo projektas, kuriuo siekiama stiprinti teisėsaugos agentūrų, sienų ir (arba) imigracijos pareigūnų ir apsaugos paslaugų teikėjų bendradarbiavimą. 2022 m. pradėtas antrasis etapas įgyvendinant dar vieną KVTBP finansuojamą programą (5 mln. EUR) – Regioninį operatyvinį centrą Chartume (ROCK). Ja siekiama sumažinti prekybos žmonėmis ir neteisėto migrantų gabenimo Rytų Afrikoje incidentų skaičių ir sustiprinti aukų apsaugą. 2024 m. gegužės 7 d. Komisija paskelbė naują kvietimą teikti pasiūlymus, kuriame kova su prekyba žmonėmis taip pat apibrėžiama kaip vienas iš jo tikslų, ir skyrė 15 mln. EUR bendros operatyvinės partnerystės projektams, kuriais siekiama kovoti su neteisėtu migrantų gabenimu trečiosiose šalyse, parengti[139].

Vakarų Afrika tebėra vienas iš pagrindinių centrinės Vidužemio jūros regiono dalies maršrutu ir Atlanto vandenyno ir vakarinės Vidužemio jūros regiono dalies maršrutu į ES neteisėtai keliaujančių migrantų kilmės ir tranzito regionų. ES remia bendras operatyvines partnerystes, kad padidintų atsakomybę už mūsų partnerių pastangas Dramblio Kaulo Krante, Gvinėjoje, Mauritanijoje ir Gambijoje, jų poveikį ir ilgalaikį tvarumą (visų pirma finansuojamas VSF lėšomis). 2024 m. kovo 7 d. ES pradėjo partnerystę migracijos srityje ir dialogą su Mauritanija, kurie taip pat apima prekybą žmonėmis ir neteisėtą žmonių gabenimą. Be to, rizika, kad nusikalstama veikla gali daryti poveikį vystymuisi ir saugumui, visų pirma labiausiai paveiktose šalyse, yra didelė ir kelia papildomą grėsmę valdymui ir stabilumui visame regione ir už jo ribų. Todėl prekyba žmonėmis ir neteisėtas migrantų gabenimas yra svarbios saugumo programų Senegale, Gambijoje ir Mauritanijoje sudedamosios dalys.

2024 m. kovo mėn. Azijoje sėkmingai baigta įgyvendinti projektą „Pasauliniai veiksmai kovojant su prekyba žmonėmis ir neteisėtu migrantų gabenimu. Azija ir Artimieji Rytai – GLO.ACT“. Viena iš UNODC pagal iniciatyvą PROTECT įgyvendinamos programos „Migracijos valdymo ir migrantų apsaugos pasirinktose šilko kelio šalyse gerinimas“ sudedamųjų dalių yra grindžiama projekto „GLO.ACT“ sėkme ir įgyta patirtimi ir joje daugiausia dėmesio skiriama kovai su prekyba žmonėmis ir neteisėtu migrantų gabenimu Afganistane, Pakistane ir Irake.

Lotynų Amerikoje ir Karibų jūros regione ES nuo 2020 m. remia programą EUROFRONT. Sudedamoji dalis prekybos žmonėmis ir neteisėto migrantų gabenimo tema apima keturis sienos perėjimo punktus, susijusius su septyniomis Pietų Amerikos šalimis. Artimiausiu metu siekiama įgyvendinti nacionalinius veiksmų planus, parengtus taikant dvišalius ir

[139] ISF-2024-TF2-AG-COP Atnaujinta kvietimo forma (europa.eu).

regioninius mechanizmus, pavyzdžiui, tokius, kokie yra įdiegti Paragvajuje, Brazilijoje ar Ekvadore. ES taip pat remia programą EL PAcCTO, skirtą kovai su tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu, ir jos specializuotus policijos bendradarbiavimo tinklus, kovojančius su prekyba žmonėmis ir neteisėtu žmonių gabenimu.

Pasauliniu lygmeniu pagal KVTBP (5 mln. EUR) pradedamas projektas „Šalių veiksmų ir bendradarbiavimo skatinimas pasauliniu lygmeniu kovojant su prekyba žmonėmis ir neteisėtu migrantų gabenimu (PACTS)“. Projektu PACTS bus remiamas Pietų šalių bendradarbiavimas ir jis turi stiprią sudedamąją dalį, susijusią su išgyvenusių asmenų dalyvavimu.

Be to, ES toliau glaudžiai bendradarbiavo su šioje srityje veikiančiomis **tarptautinėmis ir regioninėmis organizacijomis**[140], be kita ko, veikdama Tarpžinybinėje kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo grupėje (ICAT). Ji taip pat toliau bendradarbiavo su Europos Taryba ir jos Kovos su prekyba žmonėmis ekspertų grupe (GRETA).

Nacionaliniu lygmeniu valstybės narės padėjo stiprinti santykius su trečiosiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis, be kita ko, įgyvendindamos informuotumo didinimo kampanijas, rengdamos mokymus (be kita ko, konsulatų darbuotojams), vykdydamos operatyvinį teisėsaugos ir teisminį bendradarbiavimą, keisdamosi informacija ir geriausios praktikos pavyzdžiais, teikdamos techninę pagalbą ir tikslinį finansavimą[141]. Pavyzdžiui, Italija yra sudariusi dvišalius susitarimus ar protokolus su prekybos žmonėmis aukų kilmės ar tranzito šalimis, visų pirma Nigerija, Libija ir Egiptui, kuriais sudaromos palankesnės sąlygos tiesiogiai keistis informacija. 2021–2023 m. Portugalijos nacionalinis pranešėjų biuras rengė mokymo sesijas su Tuniso valdžios institucijomis.

## 4. IŠVADOS

Dėl prekybos žmonėmis sudėtingumo ir toliau reikia **visapusiškų atsakomųjų veiksmų**, apimančių įvairius nacionalinio, Europos ir tarptautinio lygmenų subjektus, tinkamų pajėgumų ir išteklių, taip pat gerai veikiančio koordinavimo mechanizmo.

Siekdama užtikrinti tinkamą teisinį, operatyvinį ir politinį atsaką, **ES sugriežtino savo kovos su prekyba žmonėmis politiką**. ES kovos su prekyba žmonėmis strategija yra tvirta sistema su konkrečiais veiksmais, kurie jau įgyvendinti arba yra įgyvendinami. Iš dalies pakeista Kovos su prekyba žmonėmis direktyva dar labiau sustiprinamas teisinis atsakas į nusikaltimą, nes ja nustatytos naujos išnaudojimo formos, griežtesnės sankcijos, griežtesnės kovos su prekyba žmonėmis, be kita ko, vykdoma internetu, taisyklės ir į ją įtrauktos griežtesnės nuostatos dėl pagalbos aukoms ir jų apsaugos. Be to, ataskaitiniu laikotarpiu teisinė sistema taip pat iš esmės sustiprinta daugeliu kitų naujų ES teisės aktų ir priemonių.

Nacionaliniu lygmeniu valstybės narės ėmėsi kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo ir stiprinimo priemonių, be kita ko, įgyvendindamos naujus arba atnaujintus nacionalinius

[140] Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuras (UNODC), Tarptautinė migracijos organizacija (TMO), Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuras (UNHCR), Tarptautinis migracijos politikos vystymo centras (ICMPD) ir Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO).

[141] Danija, Estija, Prancūzija, Suomija, Vengrija, Italija, Airija, Lietuva, Malta, Nyderlandai, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Švedija ir Ispanija.

veiksmų planus ir strategijas, kuriais prisidedama prie visapusiško požiūrio į kovą su nusikalstamumu.

Nepaisant pažangos teisinės, politinės ir veiklos sistemos srityje, registruotų prekybos žmonėmis aukų skaičius padidėjo ir kai kurios žinomos problemos vis dar neišspręstos, tačiau kyla naujų iššūkių, įskaitant **naujas išnaudojimo formas**. Be to, pastebėta **tendencijų pokyčių**, pavyzdžiui, padidėjęs išnaudojimas darbe ir priverstinis nusikalstamumas, tendencijos taip pat pasitvirtino visame pasaulyje[142], taip pat pasikeitė prekybos žmonėmis aukų pilietybė, jų dauguma yra ES nepriklausančių šalių piliečiai. Norint suardyti prekiautojų žmonėmis verslo modelį, reikia nedelsiant reaguoti į šiuos iššūkius. **Didžiausią grėsmę keliantys nusikaltėlių tinklai** užsiima prekyba žmonėmis ir gauna **didžiulį pelną** prekiaudami žmonėmis, kuris dažnai susijęs su **kita nusikalstama veikla**. **Baudžiamojo persekiojimo atvejų ir apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius tebėra nedidelis,** palyginti su įtariamųjų skaičiumi, o dėl baudžiamojo persekiojimo už kitas nei prekyba žmonėmis nusikalstamas veikas dažnai skiriamos švelnios **bausmės**. Įrodymams surinkti reikia daug laiko ir išteklių ir jie dažnai grindžiami tik aukų liudijimais. Vis didėjančio masto perėjimas prie **interneto aspekto** tebėra iššūkis, kuris ateityje galėtų tapti dar sudėtingesnis dėl dirbtinio intelekto.

ES kovos su prekyba žmonėmis centras teiks paramą sudarant palankesnes sąlygas įgyvendinti strategiją ir teisines nuostatas, keičiantis geriausios praktikos pavyzdžiais, skatinant kovos su prekyba žmonėmis specialistų dialogą ir užtikrinant geresnį tam tikrų sąvokų, apibrėžčių ir reikalavimų supratimą.

Dabartine strategija grindžiama nauja ES kovos su prekyba žmonėmis strategija padės įveikti naujus iššūkius po 2025 m. Ši nauja strategija bus nacionalinių kovos su prekyba žmonėmis planų, kuriuos pagal iš dalies pakeistą direktyvą valstybės narės turi priimti iki 2028 m. liepos 15 d., atitikmuo ES lygmeniu. ES strategija padės nuosekliai nukreipti prioritetus nuo prevencijos prie apkaltinamojo nuosprendžio, laikantis į aukas orientuoto požiūrio visos ES, santykių su ES nepriklausančiais partneriais ir pasauliniu lygmenimis.

[142] 2024 m. pasaulinė prekybos žmonėmis ataskaita